

תאריך התמלול: נובמבר, 2020	1
	2
הקלטה: הקלטת_זום	3
דוברים: ד"ר איריס סורוקר, פרופ' אלון קלמנט, פרופ' דיויד גילה, פרופ' יוסי שפיגל,	4
פרופ' מיכל גל, עו"ד שחר בן מאיר, עו"ד ליאור נעים, פרופ' עדי אייל, עו"ד	5
שלומי לויא, עו"ד טל אייל בוגר, ד"ר יאיר אילת, ד"ר איתי פלדור, עו"ד	6
מיכל הלפרין	7
בשפה: עברית	8
	9
איריס: אז אני יוצאת לדרך ואני דבר ראשון רוצה לברך, לברך אתכם בבואכם,	10
בהצטרפותכם למפגש הווירטואלי הזה, לדיון האקדמי שנקיים היום.	11
בסוגיה הכל כך מעניינת הזאת שממשיכה להסעיר אותנו מאז 2011, המחאה	12
החברתית ועד היום והיא לא יורדת מהכותרות, מהשיח המשפטי, הסוגיה של	13
התמחור המונופוליסטי המופרז. יש עילה כזאת, אין עילה כזאת ואיך מיישמים	14
אותה, מה עושים עם הדברים האלה.	15
אנחנו כאן במרכז חת לחקר התחרות והרגולציה, באופן ווירטואלי כמובן, ברוח	16
התקופה והמקום. אני השופטת בדימוס דוקטור איריס סורוקר, עורכת דין ענבר	17
גוטליב, עורכת דין ליטל פילר, העוזרות המשפטיות.	18
שלום ענבר, נראה שענבר מנופפת, שלום ליטל, גם ליטל כאן, מרכזת הצוות	19
הזה. אני רוצה קודם כל לומר ברכות לכל המצטרפים וככה ראינו שנמצאים, אז	20
נמצאים איתנו דוקטור איתי פלדור, מהאוניברסיטה העברית בירושלים, פרופסור	21
אלון קלמנט מאוניברסיטת ת"א. פרופסור דיוויד גילה, שלום דיוויד, הממונה	22

לשעבר על, היום זה נקרא תחרות כלכלית, בזמנך זה היה הגבלים עסקיים,	1
הדבר המוזר הזה. עורכת דין טל אייל בוגר, שלום, מהצד של, מהצד של	2
התעשייה. דוקטור יאיר אילת, כלכלן לשעבר, הכלכלן הראשי של הרשות.	3
פרופסור יוסי שפיגל, אוניברסיטת תל אביב, שמלווה לא מעט תיקים וחוות דעת	4
ובהחלט מומחה בתחום הזה. עורכת דין ליאור נעים איתנו, ממשרד המשפטים,	5
האחראית על, כן, על כתיבת נייר העמדה הכל כך שנוי במחלוקת של היועץ	6
המשפטי לממשלה בתיק של קוקה קולה. פרופסור מיכל גל, אוניברסיטת חיפה,	7
מומחית מובילה בתחום של דיני תחרות כלכלית. פרופסור עדי אייל, שלום עדי,	8
אוניברסיטת בר אילן. עורך דין שחר בן מאיר כדרכו הוא, או הנה, שלום, שלום	9
שחר	10
שחר: היי	11
איריס: הגיע, דעו לכם שלשחר בהחלט יש יד ביוזמה לארגן את השולחן העגול המקוון	12
הזה ואני בהחלט שחר, אתן לך מקום בכנס הזה. עורך הדין שלומי לויא, שמייצג	13
כאן את איגוד לשכות המסחר, את התעשייה למעשה ודוקטור שלומי פריזט, כן,	14
החל מוועדת טרכטנברג ועד היום, אדם משפיע בתחומי הכלכלה והחברה, ישב	15
בוועדת טרכטנברג, היה הכלכלן הראשי של רשות התחרות הכלכלית.	16
אז אנחנו כאן בשולחן העגול המקוון הזה, כדי לעסוק בסוגיה הזו וכמובן שאני	17
רוצה לפתוח עם עורכת הדין מיכל הלפרין, כבוד הממונה על התחרות הכלכלית	18
דהיום, כדי שככה ואני שמחה שהצטרפת אלינו עורכת דין הלפרין, אני יודעת	19
שזה לא היה פשוט ואני שמחה שאת ככה איתנו בכנס הזה, אני חושבת	20
שעמדת הרשות היא חשובה ומשמעותית ואני אולי ארשה לעצמי להציג שאלה	21

- 1 איריס: עורכת דין הלפרין, יש התרגשות רבה סביב הסוגיה הזאת של תמחור
- 2 מונופוליסטי מופרז ויש תחושה שהנושא הזה כבר עזב מזמן, את השערים של
- 3 האקדמיה והוא פורץ וגועש לתוך השיח הציבורי, אל עורכי הדין ואל התעשייה
- 4 ואנחנו רואים איזושהי תופעה מאד מורכבת של רשות תחרות כלכלית שאוחזת
- 5 בדעה מסוימת, שאולי לא עולה בקנה אחד עם דעה קודמת של הממונה הקודם
- 6 שנמצא כאן, פרופסור דיוויד גילה ועורכי הדין, דופקים על דלתם של בתי
- 7 המשפט ובאמצעות תובנות ייצוגיות, מקדמים את הנושא הזה.
- 8 גם אקדמאים מבקשים להצטרף להליכים. כן, פרופסור קלמנט שנמצא איתנו
- 9 כאן היום.
- 10 יש כאן איזושהי דינמיקה מאד מעניינת שמראה על איזושהי תסיסה מאד גדולה
- 11 ולצד השאלה המשפטית העקרונית, גם קורה כאן משהו והייתי רוצה שאנחנו
- 12 נשוחח עליו. עורכת דין הלפרין בבקשה.
- 13 (04:20)
- 14 מיכל: אז קודם כל שלום לכולם ואני רוצה להתחיל את הדברים קודם כל בלברך את
- 15 דוקטור איריס סורוקר ואת מרכז חת, על הרמת האירוע הזה, זאת הזדמנות
- 16 מצוינת לשיח משותף, על הנושא של תמחור בלתי הוגן של מונופולין ואני באמת
- 17 רוצה לנצל את ההזדמנות הזאת כדי להודות לכם שהרמתם את זה בתקופה לא
- 18 קלה, ערב החג ושאתם מקיימים את הדיון הזה, זה נראה לי דיון מאד חשוב.
- 19 הדבר השני שאני רוצה להגיד, זה שהעובדה שמתקיים דיון גם מקצועי וגם
- 20 ציבורי, ער כל כך, על הנושא הזה של תמחור בלתי הוגן, זה בפני עצמו משהו
- 21 שראוי לברך עליו.

אני חושבת שזה שיש וויכוחים, זה לא נורא, הרבה יותר גרוע אם יש אדישות	1
וחוסר עניין, אז טוב שיש עניין בנושא הזה ואני אפילו מברכת שהוא חורג	2
מהעולמות הצרים של המעגל של האנשים שמתמחים בהגבלים עסקיים	3
ומתמחים בתחרות ועובר אל מעגלים של אנשים שלא חיים את עולם הניתוח	4
התחרותי ושלא עסוקים ביומיום בשיקולים של רגולציה ומדיניות ציבורית, זה	5
נראה לי מאד חשוב ומאד מבורך.	6
לגופם של דברים, הנושא של תמחור בלתי הוגן של בעל מונופולין זכה לעיסוק	7
רחב מאד בעיקר בין השנים 2014 ל – 2016 על רקע פרסום גילוי הדעת 1\14	8
של הרשות, שבמסגרתו הרשות בפעם הראשונה ובצורה חדשנית, הציגה עמדה	9
שהיא מתכוונת לנקוט צעדי אכיפה נגד מונופולין שנוקטים תמחור בלתי הוגן	10
וכמובן המשכו של הדיון הוא השינוי שאני ביקשתי לעשות לעמדת הרשות. שינוי	11
שבו ביקשתי ליצור מדיניות אכיפה מרוסנת, זהירה ומצומצמת בכל מה שנוגע	12
לעילה הזאת.	13
עכשיו, בחלוף 3 שנים מהמועד שבו הנושא הזה עלה על הפרק, הוא עולה על	14
הפרק פעם נוספת, הפעם אגב דיון בבית המשפט העליון, אגב אכיפה פרטנית,	15
הליכי אכיפה פרטית, סליחה, של תמחור בלתי הוגן ועל רקע עמדה של היועץ	16
המשפטי לממשלה בנוגע לעילת תמחור בלתי הוגן.	17
אני רוצה כבר בפתח הדברים להגיד, עמדת היועץ המשפטי לממשלה היא	18
עמדה מטעם היועץ המשפטי לממשלה וצריך להבחין אותה מהעמדה של	19
הרשות וצריך להעמיד דברים על דיוקם.	20

היועץ המשפטי לממשלה, התבקש על ידי בית המשפט העליון להביע עמדה	1
כיצד צריך לפרש את הדין, על מנת שבית משפט עליון יוכל להכריע מהו הדין	2
ומהי הפרשנות הראויה שלו.	3
מה שעשה היועץ המשפטי לממשלה זה באמת הביע את דעתו על מהו הדין	4
הראוי ואיך הוא ממליץ לבית המשפט העליון להכריע בסוגיה הזו.	5
אנחנו ברשות לעומת זאת, מתעסקים במשהו אחר. אנחנו בגילוי דעת 1\17,	6
שזה גילוי הדעת שבו דיברנו על מדיניות האכיפה שלנו, עוסקים במדיניות	7
האכיפה, במדיניות האכיפה של רשות התחרות. אנחנו לא עסקנו בשאלה אם	8
יש עילה של מחיר בלתי הוגן או אין עילה של מחיר בלתי הוגן, אנחנו אמרנו,	9
תחת הנחת המוצא שיש עילה של מחיר בלתי הוגן, אנחנו מפרטים מהי מדיניות	10
האכיפה שלנו ביחס לעילה הזאת ולכן העמדה שלנו עוסקת במדיניות אכיפה	11
ומדיניות האכיפה שאנחנו גילינו אותה לציבור בגילוי דעת 1\17 היא באמת	12
מדיניות אכיפה שאומרת ריסון וזהירות.	13
עכשיו חשוב לי מאד להדגיש בדברי הפתיחה האלה, שהעובדה שיש לנו	14
מדיניות מרוסנת כלפי עילה של מחיר בלתי הוגן, לא אומרת שאנחנו אדישים	15
לשאלה של מחירים גבוהים או שאנחנו מתעלמים מהתופעה של מונופולין	16
שאוחזים בכוח שוק או שאנחנו מתעלמים מהתופעה של יוקר המחיה במדינת	17
ישראל. ההיפך הנכון, אנחנו עוסקים בתופעה של כוח שוק ברמה יומיומית.	18
התפקיד שלי זה למנוע מיזוגים והסדרים כובלים, לא משנה כרגע אם אופקיים	19
או אנכיים, שיאפשרו לאיזושהי חברה לגבות מחיר בלתי הוגן.	20
(09:05)	21

אם בעקבות מיזוג שאושר ברשות, התאפשר לאיזשהו גורם לגבות מחיר בלתי	1
הוגן, שוב, למעט מצבים של פירמה כושלת, זה כישלון שלנו, אנחנו צריכים	2
להיות פה ולהיות שומרי סף כדי שהדבר הזה לא יקרה.	3
התפקיד שלנו, זה לדאוג שבכל מקום שקיים גורם עם כוח שוק ושמסוגל לגבות	4
מחיר בלתי הוגן, תתאפשר כניסה של מתחרים, יופחתו חסמי הכניסה, יופסקו	5
הכשלים שיש בשוק ותתאפשר תחרות על ליבו של הצרכן ובעקבות זה גם	6
מחירים יותר נמוכים.	7
התפקיד שלנו הוא כמובן לנקוט צעדי אכיפה נגד גורמים שיוצרים לעצמם כוח	8
שוק או שחוסמים מתחרים או חס וחלילה במקרה הקיצוני יוצרים קרטלים. זה	9
ברור שזה התפקיד שלנו.	10
הטיפול שלנו בתופעה של כוח שוק זה היומיום שלנו, זה הגדרת התפקיד שלנו,	11
בזה אנחנו עוסקים וזה המנדט שלנו.	12
עכשיו השאלה היא כמובן, איך צריך לטפל בתופעה של כוח שוק? האם נכון	13
להתייחס לעילה של מחיר בלתי הוגן כעילה רחבה ולהפוך את הרשות,	14
שתפקידה לשמור על התחרות ולקדם את התחרות, למי שאחראית על פיקוח	15
על מחירים ומי שמתעסקת בלהגיד למונופולין בדיוק מהו המחיר הנכון שעד אליו	16
מותר להם למכור את המוצרים, או שנכון לשמור את עילת המחיר הבלתי הוגן	17
כעילה צרה ולשמור אותה למקרים קשים, חמורים ובוטים של מחיר בלתי הוגן.	18
אני מאמינה, שאם אנחנו חפצי שוק חופשי וכלכלה חופשית אנחנו חייבים להיות	19
מרוסנים במדיניות האכיפה שלנו כלפי תמחור בלתי הוגן.	20
עילה רחבה מדיי תביא לפגיעה בתמריצים, היא תביא לפגיעה בתחרות, היא	21
תביא לפגיעה ברצון לפתח, ליזום, לקחת סיכונים.	22

עכשיו יש משהו מאד מאד מטעה בעילה של מחיר בלתי הוגן, למתבונן מהצד	1
זה נראה כמו איזה אבקת קסמים כזאת. יבוא הממונה על התחרות ויפזר על כל	2
המונופולין שיש לנו במדינה אבקה של הליכי אכיפה כנגד מחיר בלתי הוגן והופ	3
כולנו נקום בוקר אחד לתוך מדינה שבה אין יוקר מחיה ושבה כל מוצר, כל מותג,	4
כל פיתוח, כל פטנט נמכרים במחיר שווה לכל נפש.	5
בפועל, זה לא עובד ככה, העבודה נגד יוקר מחיה היא עבודה קשה, היא עבודה	6
מייגעת, הפירות שלה נגזרים לאט לאט ולאורך זמן. זאת עבודה של פתיחת	7
שווקים לתחרות, זו עבודה של הסרת חסמי כניסה, זאת עבודה של יצירת משק	8
חופשי ומודעות לתחרות, אין כאן קיצורי דרך וזה לא יעזור לתחרות במשק	9
להגיד למונופולים מעל מחיר מסוים אתם לא רשאים לקנות.	10
עכשיו, צריך לומר גם את הצד השני של הדברים. כשאני אומרת שצריך לנהוג	11
בעילה בריסון ובזהירות, המשמעות של הדברים היא לא שאין עילה של תמחור	12
בלתי הוגן, משמעות הדברים היא שצריך לנהוג בריסון ובזהירות. יש הבדל גדול	13
בין הדברים האלה ואני לא רוצה שדבריי יתפרשו לא כהלכה.	14
יש מקרים שבהם, גם רשות התחרות תסגור שראוי לנקוט הליכי אכיפה נגד	15
תמחור בלתי הוגן. אנחנו נעשה את זה בהתאם למדיניות שלנו, כמו שכתבנו	16
אותה בגילוי דעת 17\1. זה יהיה במקרים שבהם אנחנו חושבים שאין מוצא	17
תחרותי ואין פתרון תחרותי לבעיה. במקרים שבהם אנחנו חושבים שחוסר	18
ההוגנות של הדברים בולט.	19
(13:29)	20
זה יהיה במקרים שבהם חוסר ההוגנות תהיה בולטת ונראית לעין, אלה סוג	21
המקרים שעליהם אנחנו מדברים.	22

עכשיו, אני לא אומרת את הדברים לתפארת המליצה, כדי לסתום את הפיות	1
וכדי להימנע מהעילה הזאת. אנחנו לא מתחמקים מהחובה שלנו. במקרים	2
המתאימים לפעול גם בעילה של תמחור בלתי הוגן. בימים אלה ממש למשל,	3
אנחנו עסוקים בבירור של תלונה מאד רצינית על תמחור בלתי הוגן בשוק	4
הפרמצבטיקה, שהדליקה גם אצלנו וגם ברשויות באירופה נורה אדומה.	5
על פניו ולפי מה שאנחנו רואים כרגע, האירוע עומד בדרישות גילוי דעת 1\17	6
ולכאורה עומד בסטנדרטים שלנו של ריסון וזהירות ועדיין מצדיק הליכי אכיפה.	7
אנחנו בעיצומו של הבירור, אין לנו עדיין מסקנות קונקלוסיביות ולכן אני רוצה	8
לדבר על הדברים בזהירות רבה מאד, זה הליך אכיפה, זה הליך בירור לקראת	9
הליך אכיפה, שהוא תלוי ועומד ואנחנו לא מרבים לדבר בו, אבל כן היה לי חשוב	10
לשתף אתכם שבמקרים מתאימים, גם אנחנו חושבים שצריך לנקוט צעדי	11
אכיפה.	12
אני חייבת לומר שאני מאד שמחה לראות, שהגישה שלנו ששמה דגש על ריסון	13
וזהירות בשימוש של העילה הזאת, הייתה מקובלת גם על היועץ המשפטי	14
לממשלה וייתכן ששנת תשפ"א, תביא איתה הלכה חדשה של בית משפט עליון,	15
שעשוי להידרש לעניין הזה אחרי שנים רבות של ויכוח גם אקדמי וגם ציבורי	16
ויאיר את עיניי כולנו.	17
אז אני רוצה לסיים ולהגיד שאני מאחלת לכולם שנת תשפ"א טובה, מתוקה,	18
מבורכת יותר מקודמתה ובהצלחה לכולנו.	19
קודם כל, תודה רבה על דברים נהדרים, אני חושבת שיצאנו כאן עם איזושהי	20 איריס:
חדשה מעניינת ואולי מסעירה אפילו שיש בקנה, כן? בירור משמעותי כן, בקשר	21
לתיק של תמחור מופרז ובתחום הפרמצבטיקה, אז זה מאד מעניין.	22

- 1 אני כמובן מצטרפת לברכות של מיכל שתהיה לנו שנה מתוקה ושנצמח ממנה,
 2 שלא נדעך למרות הקשיים, אבל העמדה הזו של הרשות, שהיא כל כך טעונה,
 3 עורך דין שחר בן מאיר, לא מספקת אותך נכון? אתה למעשה אדריכל הניצחון
 4 בתיק של תנובה.
 5
 6 (15:58)
 7 איריס: אפשר לומר, שאתה למעשה, ככה פרצת איזושהי דרך עם התביעה הגדולה
 8 הזאת של תנובה, קוטג', תביעת הקוטג' המפורסמת, כן וסללת איזשהו מתווה,
 9 שהוא מתווה מקביל, חלופי, אחר, חדש. תובנות ייצוגיות כן, בהגבלים עסקיים,
 10 בסוגיה הדרמטית הזאת והשנויה במחלוקת של תמחור מונופוליסטי.
 11 אבל כשאני קוראת את פסק הדין, אז כן, יש לנו עילה ומה בסוף? תמחור מופרז
 12 של 3 אחוזים? זאת אומרת, זה מה שבסופו של דבר אנחנו רוצים להתעסק בו
 13 בין אחד לשלושה אחוזים בעודף? עורך דין בן מאיר, בבקשה.
 14 שחר: קודם כל אני רוצה לברך את מרכז חת, שבעצם לפי מה שמיכל הלפרין אמרה,
 15 אתם התחלתם לעסוק לא רק ברגולציה, אלא גם בחקר של דינוזאורים, כי
 16 הדברים שאמרה פה מיכל הלפרין על השוק החופשי ועל אבקת הקסם ועל זה
 17 שהמחיר לא הוגן של מונופול הוא יעזור לפיתוחים ולחדשנות בשוק, זה תפיסות
 18 שנכתבו לפני מאה שנה על מחקרים של לפני 150 שנה. זה בדיוק העניין.
 19 עכשיו, אף אחד גם לא טוען שלרשות להגבלים יש איזה אבקת קסם, שהיא
 20 מטפלת למשל, בקרטלים או כשהיא מטפלת במיזוגים. אבל שמה היא מסתכלת
 21 בדיוק על השאלה מה יקרה לצרכן והאם למשל כשיש מיזוג, זה לא רק יפגע

בתחרות, אלא זה יאפשר לחברות שמתמזגות לתבוע בצרכנים, בדרך של עליית	1
מחירים או בדרך של פגיעה בספקים.	2
לכן, לדעתי הרשות להגבלים היא שבויה והעמדה של היועץ היא לא עמדה	3
עצמאית שלו, היא בוודאי עמדה שמשקפת התייעצות עם הרשות להגבלים	4
והעמדה הזאת זו עמדה מיושנת. זאת עמדה שאין לה ביסוס כלכלי בכלל, אני	5
מדבר על אותה עמדה שאומרת שצריך לדאוג בריסון או העמדה ההפוכה	6
שאומרת שאם אנחנו נגביל את המחירים שהמונופולין יגבו, אז אנחנו ניפגע	7
בחדשנות במשק וכל זה עוד בכלל לפני שדיברתי על המצב הייחודי של המשק	8
בישראל. עכשיו, זה פשוט מגוחך בעיניי, אני אמרתי את זה בכמה וכמה כנסים	9
שאנשים הולכים עם תיאוריות שכבר לא תואמות למציאות בכלל בעולם. אני לא	10
מדבר על ישראל.	11
בשבוע שעבר נדמה לי, הוציאו דוח של OCD, לא בקשר למחיר לא הוגן אלא	12
בקשר לריכוזיות, בקשר לתמונת המצב של הכלכלה בעולם.	13
הכלכלה זה דבר משתנה כמו כל תחום חברתי. אבל עדיין הרשות להגבלים	14
ומחזיק אחריה היועץ המשפטי, שבויים באותן תפיסות, כאילו שמישהו מצפה	15
שהרשות להגבלים תגיע לכל מונופול, אתה תגבה מחיר של 10 או מחיר של	16
12, כמו שהמפקח על הביטוח לא קובע לחברות הביטוח איזה מחיר לגבות על	17
כל מוצר, אבל כן הוא מפקח על הפעילות שלהם והוא מציב להם גבולות, אותו	18
דבר הרשות להגבלים אמורה להציב גבולות למונופולין גם בנושא של מחיר לא	19
הוגן.	20
ואת יודעת מה איריס? ואני אסיים בזה. נניח שהיא לא רוצה לעשות את זה,	21
סבבה, אנחנו נעשה את זה לבד. מה שהיא עושה היום, במיוחד עם העמדה של	22

- 1 היועץ המשפטי, היא מפריעה למי שמנסים לעשות את העבודה שהיא הייתה
- 2 אמורה לעשות, או מי שאמור להשלים את העבודה שלה
- 3 (20:50)
- 4 איריס: עורכת דין לירון נעים איתנו, ממשרד המשפטים ואני ככה זה דווקא לא היה
- 5 בסדר הרגיל שחשבתי עליו, אבל עורך דין בן מאיר, כן, מציג לכם איזושהי
- 6 שאלה בעניין הזה, זאת אומרת, אל תפריעו, יש מסלול של תובנות ייצוגיות,
- 7 קיימת עילה לפי חוק, בתי המשפט יעבדו, זאת אומרת, לא בהכרח חייבים
- 8 לפעול באמצעות הרגולטור וזה מאד מעניין הדבר הזה, כי פרט לשאלה לגופו
- 9 של עניין, כן צריך להכיר או לא צריך להכיר בעילה הזאת ואיך ליישם אותה, יש
- 10 כאן שאלת על, שהיא מאד מעניינת, מי צריך לעסוק בנושא? האם זו שאלה של
- 11 רגולטורים ואיזה מעמד זה צריך לתת לעמדת הרגולטור, או שנעזוב את זה
- 12 לדיון בין מומחים, כן? במסגרת בתי המשפט. עורכת דין נעים.
- 13 לירון: אוקיי, אז היי, שלום לכולם, אני מיד אתייחס גם לשאלה שלך איריס, אני רק
- 14 אגיד, מעבר לזה שלעסוק בעילה הוא לא רק באכיפה של הרשות אלא גם
- 15 באכיפה פרטית על ידי כולם, אני רוצה לקחת את הדקות הקרובות כדי להגיד
- 16 קודם כל ממש כמה מילים קצרות על עמדות יועץ והערות שלהם, להתייחס קצת
- 17 לסוגיית המחיר המופרז בקונטקסט לא רק הגבלי וכמובן להתייחס לעמדה
- 18 שהגשנו למופא עם דגש דווקא על הדמות המילה הוגן, הוגנים ולמה אנחנו
- 19 חושבים שיסוד ההוגנות הוא זה שמחייב אותנו למבחנים שהם לא רק כלכליים
- 20 גם ערכיים וחברתיים ולכן בעצם מחייב אותנו למבחן דו שלבי.

1	אז לגבי עמדת יועץ אנחנו, בית המשפט ביקש את ההתייצבות שלנו בתיק הזה,
2	אנחנו רואים בהתייצבויות יועץ כלי לקידום האינטרס הציבורי ואנחנו גם
3	מקפידים שהוא יתייחס רק לעניינים שבאינטרס הציבורי.
4	במקרה הזה לא היה ספק שהאינטרס הציבורי מחייב התייצבות, אבל מהטעם
5	הזה לא התייחסנו בהתייצבות בכלל לתיק הספציפי וגם לא יישמנו את המבחנים
6	האלה על קוקה קולה, אלא התייחסנו לפרשנות העקרונית וגם היום אני לא
7	אתייחס לתיק, הוא תיק תלוי עומד אלא רק לעקרונות של הפרשנות שלנו.
8	אז כמה מילים על מחיר מופרז מנקודת מבט לא הגבלית. כשגיבשנו את
9	העמדה, חשבנו על הסוגיה הזו במונחים, במושגים רחבים יותר כדי שלפחות
10	תינתן לא מלא כל הארץ הגבלים, יש עוד כלים ואני חושבת שכשמסתכלים על
11	הפסיקה כשכבר קיים מחיר מופרז, אפשר לזהות שבתי המשפט מחפשים איזה
12	הסבר למצוקה הצרכנית.
13	אנחנו חושבים שאחת הסיבות לפריחה של עילת המחיר המופרז קשורה לנטייה
14	אנושית ושיפוטית, כשרואים מצוקה צרכנית לנסות לטפל בסימפטום האחרון
15	בשרשרת, בכאב, במחיר, אבל יש גם כלים אחרים ומה שהיה חשוב לנו להדגיש
16	בעמדה זה שני דברים.
17	קודם כל יש מקום בהחלט להכיר בעילה במחיר בלתי הוגן גבוה. אנחנו חושבים
18	שפרשנות תכליתית שלה יכולה להכניס בהחלט לגדר המילה הוגנים, גם את
19	המחיר הבלתי הוגן הגבוה, כדי להגן על הציבור מהתנהלות של מונופולין
20	במוצרים בעלי מאפיינים מסוימים, תיקים בעלי מאפיינים מסוימים.
21	היה לנו חשוב להדגיש שצריך להפעיל את העילה הזו בזהירות ובריסון אבל
22	התנאים והמבחנים שקבענו, להתקיימות העילה לא מותרים את הציבור בפער,

- 1 יש כלים אחרים, למשל פיקוח על מחירים שהוא פיקוח מלכתחילה לא פשוט
 2 וודאות, הוא נקבע על ידי מחוקק או מחוקק המשנה והוא מטפל במוצרי מחסור,
 3 הוא מטפל במוצרי יסוד והוא מטפל במוצרים במונופולין. מי שמכיר את
 4 המגרעות של הכלי הזה אולי יגיד שלא באמת אלטרנטיבה, כיוון שיש הרבה
 5 מגרעות, אבל מצד שני אני חושבת שבפיקוח על מחירים בדיעבד, המגרעות
 6 האלה יהפכו להיות משמעותיות הרבה יותר, כלים אחרים שכולנו מכירים הם
 7 כמובן תעריפים, או הטלת מיסים, קביעת מכסות, קביעת היטלי היצף כלומר
 8 יש לנו עוד כלים.
- 9 אכיפת המחיר המופרז לגופה, אז מנקודת מבט פרטית, אז גם הלשון וגם
 10 התכלית מראות לנו מרחב עצום של בסוף יש פה דיון של שיקולי מדיניות, ניהול
 11 סיכונים, שאלה, בינינו שאלה מאד כבדה עם עלות תועלת ברמה החברתית.
 12 אם תשאלו אותי כמתעסקת גם בחקיקה, אם כך הייתי גוף שמתערב במחירים,
 13 התשובה היא לא, לכן אנחנו גם, רצוי מאד בנטייה של בית המשפט העליון
 14 בעניין הזה וחשוב לנו כמובן שהיא תהיה מאוזנת.
- 15 (24:57)
- 16 אז אנחנו הצענו שהמבחן יהיה דו שלבי. קודם צריך להראות שהמחיר גבוה,
 17 אחר כך צריך להראות שהוא לא הוגן. כדי להראות שהוא גבוה המבחנים הם
 18 מבחנים כלכליים, מבחן העלות, מבחן הראות, מבחן ההשוואה, אפשר להעריך
 19 על כל אחד מכם. כולנו יודעים שהמבחנים לא קלים ליישום ואם עוברים את
 20 המשוכה הזאת צריך להראות שהמחיר הוא גם לא הוגן ועל זה אני רוצה רגע
 21 להתעכב. היו לנו הרבה דיונים על השאלה הזו.
- 22 איריס: כן.

1	לירון:	אז מה זה הוגן? הוגן זה מונח ערכי משפטי, זה לא מונח כלכלי, זר ולא טבעי
2		לעולם בעניין תחרות. אנחנו לפעמים פוגשים את המונח של תחרות הוגנת בכל
3		מיני הקשרים ואנחנו יודעים כמה הוא בעייתי וכמה הוא בעצם תלוי תחרות. אז
4		השאלה פייר ומה לא פייר, מה זה הוגן או לא הוגן, האם הוגן כלפי המתחרים
5		האחרים, האם כלפי הציבור?
6		התשובה לשאלה הזו מבחינתנו חייבת להיגזר מתכלית החוק והעיקרון שהנחה
7		אותנו הוא, שכל פרשנות שתפגע בתחרות או בהתפתחות של השוק ובתמריץ
8		שלו להתפתח היא פרשנות שלא תתיישב עם תכלית החוק. ומבחינתנו יסוד
9		ההזדמנות הוא המסננת שתשאיר לה רק את המקרים שבהם התועלת הכלת
10		העילה, מבחינת העלות, מבחינת הרווחה הטובה החברתית והציבורית הרחבה.
11		אז אם מסתכלים על העלות והתועלת, בצד התועלת מה יש לנו, יש פה עילה
12		שהיא בעצם עילה חריגה שמטפלת בניצול ולא בהאדרה אכיפה נגד פעולות
13		מדירות נועדה להבטיח תחרות, זה קל, זה טבעי, זה גם נכנס לקטגוריה הזו
14		ולכן ביחס אליו לא היינו צריכים לחפור יותר מדיי לגבי משמעות המילה הוגן.
15		לעומת זאת, אכיפה נגד פעילות נצלנית לא מדירה, היא אכיפה שמתמודדת עם
16		ההשלכות של העדר תחרות ולא עם מבנה השוק. היא לא מבטיחה תחרות והיא
17		לא מבטיחה את ההתפתחות שלה בהכרח והתועלת שלה היא מוגבלת ואל מול
18		התועלת המוגבלת הזאת לבחון מה הן העלויות והעלויות הן עלויות משמעותיות
19		מאד. אם לא נתחשב במאזן התועלת הזאת, יצא שכרנו בהפסדנו ופה איזה
20		הוגנות נשיג ועל מי הם בכלל מגנים.
21		אז אם נסתפק רק במבחנים הכלכליים אנחנו עלולים לגרום נזקים לענף ולמשק,
22		אמרה קודם בפגיעה במערך התמריצים וליצירתיות, לקליטת שחקנים חדשים,

1	אני לא אאריך ופרשנות תכליתית טובה בדיוק כדי למנוע ופרשנות טובה היא
2	פרשנות דו שלבית ובעצם דו תחומית.
3	השלב הראשון הוא שלב כלכלי, השלב השני הוא שלב חברתי, ערכי, רחב יותר
4	שכמובן מתייחס להשלכות כלכליות, אבל הוא לא מתייחס רק למבחינים
5	כלכליים.
6	במסגרת השלב הזה נהיה חייבים לשאול כל מיני שאלות, שאולי לא נוח לנו
7	איתם בעולם ההגבלים, כמו נחיצות של המוצר, עד כמה הוא הכרחי, אם עקומת
8	הביקוש כמעט קשיחה, האם זה בגלל טרנד, בגלל הרגלי צריכה, האם זה בגלל
9	מיתוג האם זה בגלל מיעוט, למה המונופול הפך להיות חזק כך? האם תרופות
10	גנריות זה חשוב? מה קורה עם עקומת הביקוש של תרופה גנרית מתאימה
11	לעקומת ביקוש של גבינה עם גושים. האם יש סיבה להתערב ומה אם באמת
12	צריך גבינה עם גושים, האם זה דבר מאד חשוב וחיוני, האם לא צריך לייחס לזה
13	משקל?
14	אלו הן שאלות שיש יאמרו שהתעסקות בהן היא יומרנית או מתנשאת, אבל
15	כנראה שצריך להתעסק בהן בנושא של מסגרת ההוגנות ובעינינו השאלות
16	האלה הן ממש חלק מיסודות העילה, הן חלק מההצדקה לעילה הזאת, הן חלק
17	מהגדרת הערך המוגן, חלק מהגדרת ההתנהגות המעוולת או המפירה ולא רק
18	שיקולי אכיפה.
19	שיקולי אכיפה תמיד עומדים לצידה של כל עילה.
20	איריס: את מאד..
21	לירון: אני אסיים עוד דקה, אני רק אומר רק שמהסיבות האלה, קבענו בחלק השני של
22	המבחן הדו שלבי, כמה שאלות שצריך לשאול, מה ... הכלכלי למחיר? האם

- 1 ההשקעות, ביסוס תדמית, מחקר ופיתוח, עד כמה הביקוש קשיח, האם הצרכן
 2 צורך כמות גדולה של מוצרים, מה יחסי הכוחות בין בעל המונופולין לבין הצרכן,
 3 האם יש אלטרנטיבות בשוק, האם המחיר הוא תוצר של בידול, מה המעמד של
 4 השוק במונופולין וכולי וכולי.
- 5 כשמתקיימים מאפיינים אלה כמו שהתקיימו למשל ביחס לתרופות גנריות
 6 באכיפה שנעשתה לגביהן, אז זה יהיה לא פייר לתת למונופול לגבות את המחיר
 7 הגבוה, זה מה שיפגע בציבור בלי שתישאר לציבור אלטרנטיבה טובה דיה
 8 ובמצבים כאלה, מאזן העלות תועלת מביא לידינו את המסקנה שמתאים לאכוף.
- 9 (30:02)
- 10 איריס: את יודעת, עורכת דין נעים, אני ככה מקשיבה בתשומת לב והדברים הם מאד
 11 יפים, רהוטים והם גם נראים נכונים, זאת אומרת, מי יכול להתנגד לדבר הנכון
 12 של עלות מול תועלת.
- 13 אנחנו רוצים להשיג את הטוב בכמה שפחות עלויות ובוודאי שנעדיף את
 14 התועלת על פני העלות, אבל אני חושבת שהשאלה הקשה היא אם ריבוי
 15 המבחנים האלה לא מוליד בסופו של דבר צמצום כל כך חזק של העילה עד
 16 שאיך שהיא נולדה היא כבר נקברת וכאן אני רוצה לשאול אותך, פרופסור אלון
 17 קלמנט מאוניברסיטת תל אביב. אתם כתבתם לבית המשפט, שהפרשנות של
 18 היועץ המשפטי לממשלה, אני ככה מקריאה, כן? "חוטאת לחוק ולמטרותיו, אם
 19 בית המשפט העליון יאמץ את עמדת היועץ, עילת המחיר המופרז תוכל להיאכף
 20 אך רק במקרים נדירים ותהפוך לאות מתה". זאת טענה חמורה כנגד יועץ
 21 משפטי לממשלה אשר רוצה להפוך כביכול, כן? את החוק לאות מתה.
- 22 אלון: קודם כל ברכות למרכז חת

- 1 ולכל האורחים , אני המומחיות שלי נצברה כל כולה מהעבודה עם דיוויד ובנייר העמדה
- 2 שכתבנו באמת שילוב של מומחיות גם בתחום ההגבלים וגם בתחום התובנות
- 3 הייצוגיות. אני הייתי רוצה להעלות מצגת, אני יכול לשתף מצגת?
- 4 איריס: כן, זה אפשרי
- 5 אלון: רגע, רק אני אשים אותה. כולם רואים את המצגת?
- 6 איריס: כן, כן רואים
- 7 אלון: אז אני חושב שהשאלה היא בעצם, מה אנחנו חושבים טוב לציבור ואני חושב
- 8 שיש כאן עמדה אחת שהיא העמדה של היועץ המשפטי לממשלה, העמדה
- 9 הזאת בסעיף 6 שלה, אומרת שהיא נסמכת על עמדת רשות התחרות, זאת
- 10 עמדה אחת ואני חושב שיש עמדה אחרת, עמדה של הממונה הקודם, עמדה
- 11 שאנחנו מציגים והיא חושבת אחרת על מה ראוי ומה טוב לציבור.
- 12 אז מהבחינה הזאת, אני חושב שכן, אין פה, אם זה חמור או לא חמור, אני לא
- 13 מדבר במונחים האלה. אני חושב שהשאלה היא מה ראוי לעשות ואיך ראוי
- 14 שהדברים יהיו ויש פה שאלה כבדה מדיי מפני שנתחיל לחשוב על שאלות של
- 15 כבוד וכן הלאה.
- 16 עכשיו לגוף העניין, בגוף העניין אני חושב שיש אבחנה מרכזית שצריך לעשות
- 17 והיא אבחנה בין טענות נגד העילה לבין טענות שנובעות מטעויות באכיפה שלה.
- 18 עכשיו אני לא הולך לדבר על העילה והטענות נגד העילה, זה לא המומחיות
- 19 שלי, אני חושב אבל שיש בלבול מוחלט בדיון גם אצל היועץ, גם אצל הממונה
- 20 הנוכחית וגם אצל רבים אחרים, בין שני סוגי הוויכוחים האלה, כן?
- 21 אז יש טענות נגד העילה, אפשר לדבר על זה, כיום העילה הזאת כולם מכירים
- 22 בזה שהיא חלק מהדיון הקיים ואז השאלה היא איך צריך לאכוף אותה והשאלה

איך צריך לאכוף אותה לא נגזרת בעיניי, בעינינו לפחות, מהטענות של נגד	1
העילה אלא היא נגזרת מהשאלות, משאלות שנוגעות לטעויות באכיפה של	2
העילה.	3
עכשיו, מדברים וגם הממונה וגם לירון דיברו על בעיות של בעצם תועלת ועלות.	4
אז אני רוצה קצת לעשות את הניתוח של תועלת ועלות באופן אנליטי יותר, כן?	5
אנחנו מדברים בעצם על שתי בעיות. בעיה אחת היא בעיה של הרתעת יתר,	6
בעיה שנייה היא בעיה של הרתעת חסר. הרתעת יתר למה? משום שטעויות	7
לרעת המונופול יביאו לכך שהשקעות שהמונופול עשה, לא ייחשבו בקביעת	8
המחיר התחרותי, הוא ייחשב כלוקח מחיר מופרז, כאשר הוא בא להשקיע	9
השקעות בפיתוח וכן הלאה הוא יחשוב פעמיים ויכול להיות לכן שהוא ימנע	10
מהשקעות וזה בעצם מה שעומד בבסיס הרבה ממה שהמתנגדים לעילה	11
אומרים. שוב צריך לשים לב שללא טעויות, אילו האכיפה הייתה ללא טעויות לא	12
הייתה בעיה כזאתי. כל השקעה של המונופול, כהשקעה שניתן לזהות אותה,	13
היו מזהים אותה ואז לא הייתה בעיה של הרתעת יתר, לא הייתה בעיה של	14
חשש למונופול מהשקעות, זה נובע מהטעויות. עכשיו מנגד, יש בעיה של	15
הרתעת חסר, תביעות שלא יוגשו יביאו לדילול תמריצים להימנע ממחיר מופרז,	16
אגב יש פה בעיה כללית שנובעת מזה שמתוך תובנה ייצוגית, חברי הקבוצה לא	17
כוללים את מי שלא רכש ולכן כל בעיית הנטל העודף בכלל לא מוצאת את	18
ביטויה בתוך הפיצוי בתובנה הייצוגית, כך שיש מבנה של הרתעת חסר בתוך	19
תובנה ייצוגית, בכלל בלי קשר לכל הדיון כאן, אבל אני יעזוב את זה כרגע בצד,	20
אני אתמקד כרגע בשתי הבעיות האלה.	21
(35:16)	22

- 1 עכשיו, אנחנו רוצים לבדוק אם יהיו תובענות ייצוגיות, מה יקרה? יש לנו, יהיה
- 2 לנו יותר מדיי, פחות מדיי השקעות, בעיית הרתעת יתר, או יהיה לנו בעיה של
- 3 גביית מחיר מופרז באופן שפוגע בצרכנים ומביא גם לנטל עודף וגם להעברת
- 4 רווחים מהצרכנים ליצרנים.
- 5 אז אלה, אלה, זה מה שאנחנו צריכים לעשות והשאלה איך אנחנו עושים את זה,
- 6 התשובה שאנחנו נותנים היא שצריך לחשוב קודם כל על העלויות האלה ובשני
- 7 הצדדים יש עלויות וצריך לחשוב מצד שני על סיכויי הטעות. איך הטעויות
- 8 מביאות לעלויות האלה כאשר בהקשר הזה צריך להבין שהטעויות בתובנות
- 9 ייצוגיות בגדול הן מוטות לטובת המונופול. למה הן מוטות לטובת המונופול,
- 10 איזה טעויות אנחנו מדברים עליהם? הטעות המרכזית היא טעות בקביעת
- 11 המחיר התחרותי, דהיינו קביעה שהמחיר התחרותי הוא נמוך ממה שהוא
- 12 באמת וכתוצאה מכך נראה לנו משהו שהוא לא מחיר מופרז למעשה הוא נראה
- 13 לנו כמופרז.
- 14 אבל הטעויות האלה בגדול, וכך אנחנו גם מסבירים בנייר העמדה, הן טעויות
- 15 שמוטות לטובת המונופול.
- 16 כאשר נוקטים במבחן שהוא מבחן העלות, יש בעיה של פערי מידע, יש מידע רב
- 17 בידי הנתבעים, אין מידע בידי התובעים, התוצאה היא שכאשר יש טעויות הן
- 18 שוב, יכולות להיות טעויות לטובת, לרעת המונופול, אבל בגדול ההתפלגות
- 19 שלהן תהיה כזאת שמוטית לטובתו.
- 20 גם כאשר נוקטים במבחן ההשוואה, יש בעיה, משום שמשוים למה? משום
- 21 שמשוים למחירים שהם בדרך כלל מחירים אוליגופוליסטיים וממילא הם בנויים
- 22 על מחיר תחרותי, אז שוב יש הטיה שהיא הטיה מובנית לטובת המונופול.

עכשיו, אם ככה חושבים על הדברים, אם מבינים כך את הדברים, צריך לתת	1
מענה. מענה ליחס בין הרתעת יתר להרתעת חסר וצריך לתת מענה לאופן	2
הטעויות שמשפיע על הדבר הזה.	3
אני לא אכנס לגרפים אבל בגדול אפשר, אם מסתכלים על הדברים, אפשר	4
להבין שבעצם מה שקורה זה, שכשאתם מסתכלים על הגרף הזה, הגרף האדום	5
הזה זה מה שבעצם המחיר הסופי שבית משפט יקבע. זה יכול להיות מחיר	6
שהוא נמוך מהמחיר התחרותי האמיתי, הוא יכול להיות מחיר שהוא גבוה	7
מהמחיר התחרותי האמיתי. אלה הטעויות והם אלה שמביאות לבעיית הרתעת	8
היתר והרתעת החסר.	9
אני רוצה לקצר, אז אני רוצה להגיד מה צריך לעשות וזה בעצם נייר העמדה, זה	10
מה שהוא אומר וכאן, שוב, קודם כל אני חושב שיש פער עצום בין עמדת היועץ	11
והממונה בהתייחס לתשתית שאותה דיברתי עד עכשיו לבין העמדה שאנחנו	12
מציגים בנייר העמדה.	13
אבל לעניין הפתרונות גם כן יש פער עצום.	14
אנחנו אומרים, אם זה הבעיה, אם כך מבינים את הבעיה, כעלויות שעומדות	15
בשני הצדדים, הרתעת יתר והרתעת חסר, מבינים את הבעיה כעלויות שנובעות	16
מטעויות של בית המשפט, אם מבינים את זה כך, אז צריך להשתמש בכלים	17
הקיימים.	18
איפה נמצאים הכלים הקיימים? מקום אחד שבו הם נמצאים זה בדין המהותי.	19
אנחנו יכולים באמצעות פרשנות של הדין המהותי להקל על המונופולין ולמנוע	20
הרתעת יתר.	21

איך נעשה את זה? אז ראשית אנחנו יכולים לקבוע איזשהו סף, פער מחירים	1
מינימלי שמתחתיו לא נאשר תובנות ייצוגיות, שנית אנחנו יכולים להשתמש	2
באינדיקציות שהן מאד פשוטות לזיהוי: נתח שוק, מה הוא הפער מהמחיר	3
התחרותי, מה משך ההפרעה? אלה האינדיקציות שבית המשפט יכול להסתכל	4
עליהם, להבין אותם באופן פשוט ולהשתמש בהם כדי להחליט בהחלטה, את	5
ההחלטה הראשונית האם לאשר תובנה ייצוגית ואת ההחלטה השנייה מאוחר	6
יותר, אם לאשר, האם ליצוק לטובת התובע או לטובת הנתבע.	7
זה בדין המהותי. אבל הדין המהותי הוא לא היחיד שעומד ברשותנו, ברשותנו	8
עומד גם הדין הדיוני.	9
הדין הדיוני מאפשר לבית המשפט באמצעות הכלים שנוגעים לרף ההוכחה	10
ולמתלה הראיה, לקבוע את הנקודה שהיא נקודת ה, הנקודה האופטימלית	11
מבחינתו.	12
ככל שהוא קובע את רף ההוכחה גבוה יותר, יהיה יותר קשה להגיש תובנות	13
יייצוגיות, יהיה יותר קשה לאשר תובנות ייצוגיות, הבעיה של הרתעת יתר	14
תפחת, הבעיה של הרתעת חסר תעלה ולהיפך ולכן מה שאנחנו מסבירים וזה	15
גם הגישה שאימץ השופט גרוסקופף בפסקי הדין שלו ובעצם מוצע היום בכל	16
בתי המשפט המחוזיים, מה שגם כן היועץ המשפטי משום מה, במידה רבה	17
מתעלם מזה.	18
הגישה היא גישה שאומרת, בוא נשתמש בזה, נעביר נטל ראיה כך שראיות	19
שלא נמצאות בידי התובע, לאחר שהוא עמד באיזשהו רף הוכחה בסיסי, הנטל	20
יעבור לנתבע, נשתמש ברף הוכחה שהוא יהיה רף הוכחה לפי גישה אחת	21

מותאם לעילת התביעה הזאתי שהוא יהיה נמוך ולפי גישה שנייה, שהיא אגב	1
גישה שמקלה על נתבעים.	2
	3 (40:06)
בתיק של קוקה קולה הנתבעים מתנגדים לגישה הזאתי, שהיא גישה שמקלה	4
עם נתבעים לעומת המצב הקיים והיא גישה שאומרת: "ככל שתגלו יותר רף	5
ההוכחה נגדכם יהיה גבוה יותר".	6
זה רף הוכחה שמתייחס לסוג הטעויות, שמתייחס לסוג המידע החסר,	7
שמתייחס לפערי המידע ובאמצעות זה אנחנו מאפשרים את האיזון בין הדברים.	8
אז זה בתמצית הצד של הטעויות.	9
את בוודאי תרצי לעבור עכשיו לדיוויד שיסביר את..	10
איריס: כן, אני חייבת לעבור לדיוויד, אלון, נתת כאן מצגת מעניינת והסברת את	11
הדברים בצורה באמת ראויה שמסברת את האוזן, וככה הזכרת את פרופסור	12
דיוויד גילה ואני באמת רוצה לעבור לפרופסור דיוויד גילה שאיתנו, דיוויד	13
שלום.	14
תראה דיוויד אתה, כן אלון ככה עדיין משתף אותנו, אתה יכול להוציא את	15
השיתוף מסך כדי שנעבור לצפייה במשתתפים ולדיוויד ואני רוצה לומר כך	16
דיוויד, אתה בעצם נהנית משני, משתי נקודות המבט, משני הכובעים, כיהנת	17
כממונה על הגבלים עסקיים והיית אחד הממונים המשפיעים שניסו לטפל	18
בסוגיה של יוקר המחיה בצורה מאד כן דרמטית ולא רק במקרה הזה של	19
תמחור מופרז אלא גם בנושאים נוספים והיום אתה משפיע מהאקדמיה כאחד	20
החוקרים המובילים בעניין הזה ותראה קורה כאן משהו, מהלך מאד גדול, זאת	21
אומרת, איזשהו מקום נראה שהרגולטור נדחק לאיזושהי פינת עשייה והאקדמיה	22

- 1 כן, מנסה ככה לדחוף קדימה עם חוות דעת משלה והתובעים הייצוגיים עושים
 2 את המהלך הזה, איך אתה רואה את הדבר הזה?
 3
- 4 דיוויד: מאה אחוז, בתשובה קצרה לשאלה שלך, אני חושב שיש חלוקת עבודה בין
 5 העבודה של הרשות לבין העבודה של תובעים ייצוגיים ואכיפה פרטית ואני חושב
 6 שדווקא חלוקת העבודה הזאת מחייבת שאם הרשות מרוסנת בגישה שלה אז
 7 צריך לתת יותר מרחב תמרון לתביעות הייצוגיות ודווקא להרחיב את העילה
 8 כשמדובר בתביעות ייצוגיות, כדי שהציבור לא יפגע.
- 9 איריס: כן, אבל אתה יודע, יגיעו לבית המשפט ובית המשפט ישאל את הרשות שאמונה
 10 על העניין, שיש לה איזו מומחיות, שיש לה כלכלן ראשי, שיש לה מחלקת
 11 מחקר, שיש לה ניסיון, מה את חושבת? כן, ומגיעה הרשות לבית המשפט עם
 12 גילוי דעת מאופק ומאוזן ועם עמדה של היועץ המשפטי לממשלה שגם היא
 13 מבקשת ריסון והדברים האלה הם מכבידים על אותם מהלכים שמבקשים
 14 התובעים הייצוגיים לקדם.
- 15 עכשיו, בתור מי שחשב שהעילה הזו היא עילה נכונה, שצריך להפעיל אותה,
 16 איך אתה רואה את הדברים, את הדברים היום? תביעת הקוטג' כן הא? תמחור
 17 מופרז של מה? של 3 אחוזים? האם, אי אפשר לומר כאן שההר הוליד עכבר
 18 בעצם. מכירים בעילה אבל לא עושים איתה הרבה.
- 19 דיוויד: אם ההפרזה היא של 3 אחוזים וככה ייקבע, אז זאת ההפרזה, כלומר, זה חלק
 20 מהעניין, לפעמים ההפרזה היא הרבה יותר גבוהה. אני חושב שכל הפרזה
 21 מעבר לפער המינימלי שאנחנו הגדרנו, או ממליצים עליו של 20 אחוז מעל
 22 המחיר התחרותי, זו הפרזה וצריך לאכוף נגדה.

אם אנחנו נתעלם מכל ההפרזות הקטנות, אז רצף של הפרזות קטנות יכול ליצור	1
נזק מצרפי מאד גדול. אני רק אומר בהקשר של היחס בין עמדת הרשות ל,	2
שהיא בעצם עמדת היועץ לבין הדין החל, אז אני חושב ואנחנו אומרים את זה	3
אלון ואני בנייר העמדה, שבמקרה הספציפי הזה של עילת המחיר המופרז, אז	4
אין הצדקה לתת משקל עצמאי לעמדת הרשות.	5
איריס: אוקיי	6
יש את העמדה של מיכל, מול העמדה של	7
	8
מסבירים בנייר העמדה שזה עניין מאד אידיאולוגי,	9
דייוויד: (45:03)	10
אז רק אני אומר שעם סוגיה אידיאולוגית כזו שהיא ממילא לא, לא מבוססת על	11
ניסיון לעשייה של הרשות באופן שהוא משמעותי, אלא על עמדה אידיאולוגית,	12
אנחנו חושדים שבית המשפט צריך לתת פחות משקל לעמדה של הרשות.	13
אבל אולי אני אתחיל את המצגת שלי כדי, כדי לענות על השאלה שלך בצורה	14
יותר מפורטת, באמת העמדה שלנו מופיעה בצורה מאד מפורטת בנייר העמדה	15
שלנו, אז אני ממליץ לקרוא אותו, כי הוא מאד מפורט ואני חושב שהוא מסביר	16
בצורה אנליטית את כל הסוגיות ובעצם מה שאנחנו מחפשים זו קוהרנטיות	17
בגישה עם ההגבלים העסקיים	18
	19
אז בעצם מה שמופיע פה בחלק העליון של השקף זה מה שחוק התחרות עושה.	20
חוק התחרות מנסה לאתר מקרים של נטל עודף והעברת ערך. נטל עודף,	21
כלומר נזק שנגרם לצרכנים שלא קנו בגלל המחיר הגבוה והאדרת ערך בגלל	22

- 1 הנזק שנגרם לכל הצרכנים ששילמו את המחיר המופרז וזה עובר ל.. כחוט
- 2 השני בכל העילות בהגבלים עסקיים בלי יוצא מן הכלל.
- 3 אז מה שאנחנו עושים כדי להמחיש את זה, זה הוא אנלוגיות לכל מיני עילות
- 4 אחרות בהגבלים עסקיים.
- 5 אז אנחנו מניחים שיש שתי חברות שמייצרות את המותג המוביל, קוקה קולה.
- 6 קוקה קולה א' וקוקה קולה ב' ואנחנו אומרים, מה היה קורה אם הם היו עושים
- 7 קרטל שמעלה את המחיר ב 47 אחוז מעל המחיר של RC ופפסי. מה היה קורה
- 8 אם הן היו עושות מיזוג אסור שעושה את זה. מה היה קורה אם הן היו עושות
- 9 מיזם משותף מהסוג שכפוף למה שקוראים, כלל סבירות, מהסוג שאסור רק אם
- 10 הוא מעלה חשש לפגיעה משמעותית לתחרות בשוק, שמעלה את המחיר ב -
- 11 47 אחוז, מה קורה אם יש הסדר רכישה בלעדית שמדיר את אחת מהחברות
- 12 של קוקה קולה וגורם לחברה הנותרת לעלות את המחיר ב 47 אחוז מעל
- 13 המחיר של RC ופפסי, מה קורה אם חברה אחת של קוקה קולה היא מונופול
- 14 והיא מדירה את החברה השנייה של קוקה קולה בצורה שמאפשרת לה להעלות
- 15 את המחיר ב -47 אחוז מעל המחיר של RC ופפסי.
- 16 אז בכוונה לקחנו תרחיש שדומה לעובדות כאן ואנחנו שואלים ומקשים למה דיני
- 17 התחרות מטפלים בצורה מאד חמורה וחד משמעית בכל העילות האלה
- 18 שמופיעות כאן ודווקא היועץ והרשות, במקרה של מחיר מופרז, אומרים פתאום
- 19 זאת חיה אחרת וזה בכלל לגביה היה צריך להיות שונה.
- 20 אנחנו אומרים, גם הרציונל של מניעת נטל עודף בהעברת ערך הוא זהה.
- 21 המחיר עלה ב 47 אחוז וזה בדיוק הכשל והפגיעה בציבור שאנחנו רוצים למנוע
- 22 וגם דרך הניתוח.

1	דרך הניתוח בעצם מה שבית המשפט יעשה בתביעה ייצוגית נגד כל ההגבלים
2	העסקיים האלה, זה איזשהו רובד כלכלי שמשווה בין המחיר התחרותי למחיר
3	שנגרם מההגבל העסקי, אז התובענה הייצוגית תטען שהמחיר התחרותי הוא
4	המחיר של RC ופפסי וש, הוא יראה שהמיזם, המיזוג הוא בלעדי וכולי, העלה
5	את המחיר ב 47 אחוז מעל המחיר של RC ופפסי.
6	קוקה קולה תטען שזה לא המחיר התחרותי ואולי היא תטען שהעלות שלה היא
7	יותר גבוהה וזה אמור להיות המחיר התחרותי וזה אפשר להתדיין על השאלה
8	הזו.
9	אז בעצם יש פה מבחן השוואה ומבחן עלות שמיושמים במקרה של כל ההגבלים
10	העסקיים מהסוגים האחרים, קרטל, מיזוג, מיזם משותף וכולי ואחר כך יש פה
11	רובד משפטי, שהוא מוחל למשל במקרה של מיזם משותף, רכישה בלעדית,
12	הדרה, צריך לבדוק לא רק שזה קרה שהמחיר עלה ב 47 אחוז מעל המחיר
13	התחרותי אלא גם להראות שהפער הזה הוא משמעותי או מופרז. כלומר, בכל
14	ההגבלים העסקיים יש איזשהו מושג שסתום, נעשו שיקולי מדיניות שבו בית
15	המשפט צריך להכריע האם הפגיעה הייתה משמעותית.
16	אנחנו טוענים, למה במקרה של מחיר מופרז זה צריך להיות שונה אם גם
17	הרציונל זהה וגם דרך הניתוח היא זהה.
18	עכשיו, לגבי הרובד הכלכלי, אנחנו אומרים שהמחיר התחרותי האולטימטיבי
19	הוא מחיר מבוסס עלויות כמו שקבע השופט גרוסקופף, בעניין קוקה קולה, בגלל
20	שאינן אפשרות, קודם כל זה המחיר שממזער את הכשלים שחוק ההגבלים נועד
21	למנוע של נטל עודף והעברת ערך ושנית, אם אנחנו נתבסס על איזשהו מחיר

ערטילאי או אוליגופוליסטי אז יהיו אינסוף אפשרויות למחיר התחרותי ואז בעצם	1
בית המשפט לא יוכל להכריע מה המחיר התחרותי.	2
לכן יש רק מספר אחד שהוא חד משמעי וזה מחיר שמבוסס עלויות. בנוסף	3
אנחנו יודעים שאין דבר כזה יותר מדיי תחרות, כלומר בהקשר של מיזוגים	4
והסדרים כובלים וכולי, אין דבר כזה שההסדר הכובל הוא נועד לגרום למחיר	5
לא להיות יותר מדיי תחרותי.	6
(50:07)	7
לכן אנחנו תומכים במחיר מבוסס עלויות כמחיר התחרותי האולטימטיבי, זה לא	8
אומר שהמבחן צריך להיות מבחן עלות, הוא יכול להיות מבחן השוואה, אבל	9
אנחנו אומרים די במדד ראוי אחד, זה גם משהו שהיועץ והרשות לכאורה	10
מתנגדים לו אבל כיוון שהמדד להראות את המחיר התחרותי הוא שאלה של	11
מובהקות, אנחנו לא מבינים למה לא יכול להיות מדד אחד שמראה בצורה	12
מספיק מובהקת שזה המחיר התחרותי.	13
אם המדד הזה לדעת בית המשפט הוא לא מספיק מובהק, אז בית המשפט יכול	14
לדרוש מדדים נוספים, אבל הדרישה הקטגורית שיהיו כמה מדדים נראית לנו לא	15
מוצדקת ואני גם אה, זה קצת תמוה שהיועץ טוען שאני היחיד שחושב את זה	16
ובפרשת פייזר בית המשפט לערעורים קובע את זה, שדי במדד עלות למשל וגם	17
הנציבות האירופאית וגם הרשות הבריטית אומרות את זה ואנחנו מביאים בנייר	18
העמדה שלנו שלל החלטות שהן מבססות את הקביעה שהמחיר היה מופרז רק	19
על מדד אחד.	20
איריס: זאת אומרת, אתה בעצם מזכיר את פסק הדין האנגלי בעניין פייזר, כן, יצרנית	21
התרופות, בנושא של הפקעת מחירים בתחום של תרופות, שזה אולי אחת	22

- 1 הסוגיות הסבוכות עוד יותר מהקוטג', כן, כי תרופה זה מוצר סופר רגיש, חיוני
 2 ובדרך כלל גם מוגן פטנט ואתה מביא מתוך כך, פרופסור גילה דייזויד, כן, אתה
 3 מציג כאן את השאלה המאד קשה של איך קובעים מהו המחיר התחרותי ואיך
 4 קובעים מה מעל ומה מופרז ואני רוצה בנקודה הזאת, קודם להודות לך ושנית
 5 לעבור לפרופסור יוסי שפיגל, יחד איתו לבקש גם התייחסות של פרופסור מיכל
 6 גל.
- 7 פרופסור יוסי שפיגל כלכלן, כן, אנחנו כאן רובנו, אני חושבת, משפטנים
 8 ופרופסור שפיגל מהתחום הכלכלי יכול לשתף אותנו במחשבות שלו, איך עושים
 9 את זה? איך קובעים מתי המחיר מופרז איזה מדדים אנחנו צריכים להשתמש
 10 בקשר לכך? יוסי עדיין איתנו?
- 11 יוסי: כן
- 12 איריס: אוקיי
- 13 יוסי: אני איתכם, שומעים אותי?
- 14 איריס: בהחלט שומעים אותך, פרופסור שפיגל
- 15 , אתה, פרופסור קלמנט ופרופסור גילה נחויים כן, מהצד, משפטית וכלכלית
 16 שאפשר לעשות את זה.
- 17 יוסי: כן
- 18 איריס: מה דעתך?
- 19 יוסי: הם נחויים בגלל שהטעוניהם שלהם הם פשטניים וכמובן שאם יש לך טעוניהם
 20 פשטניים אז הכל נראה קל אז אני רוצה, אני רוצה לפרט. אגב, אני רוצה לומר
 21 בהקשר של הדעות השונות שהושמעו, גילוי דעת 1\17 כמו גם העמדה של
 22 היועץ המשפטי לממשלה, עולות בקנה אחד עם כל מה שנכתב בספרות, זה

ממש קונסיסטנטי עם הקונצנזוס שקיים בעולם והדעות לעומת זאת של דיוויד	1
ושל אלון הן דעות חריגות וקיצוניות וכדאי מאד שניקח את זה בחשבון. זה לא	2
שיש דעה לכאן ויש דעה לכאן, יש דעה לכאן שזה הקונצנזוס בעולם שמהדהדים	3
אותו גילוי דעת 1\17 והיועץ המשפטי לממשלה ויש את הדעה הקיצונית שכנגד	4
שמסתמכת על טיעונים מאד פשטניים.	5
עכשיו אני רוצה לפרט. בואו ניקח את הדוגמא של חברת אספן באיטליה שהיא	6
מפיצה של תרופות לסרטן דם. אספן מפיצה את התרופות האלה באיטליה, הם	7
הגיעו לוועדת התרופות האיטלקית והודיעו להם שהם לא מעוניינים להיות	8
בוועדת התרופות, זאת אומרת שברגע שהם לא בסל התרופות, הם יכולים	9
לקבוע את מחירי התרופות כראות עיניהם.	10
כמובן שוועדת סל התרופות האיטלקית מאד התפלאה על זה כי זה פעם	11
ראשונה אי פעם שדבר כזה קרה שחברה רוצה להיות מוצאת מסל התרופות,	12
אז אספן אמרו להם טוב, אין בעיה אם אתם רוצים שנהיה בסל התרופות,	13
אנחנו רוצים שתאשרו לנו העלאת מחירים, זה ארבע תרופות והמחירים שהם	14
דרשו היו בין 300 ל – 1500 אחוזים עלייה במחיר.	15
סל התרופות לא הייתה להם, אה.. לא הייתה להם אפשרות. בנוסף לזה במהלך	16
הדיונים באופן מסתורי, פתאום נוצר מחסור באספקת התרופה. מדובר עוד	17
הפעם בתרופות לסרטן דם.	18
וועדת התרופות לא הייתה לה ברירה, אישרה את העלאת המחיר, המחיר עלה	19
ב, בין 300 ל 1500 אחוזים, כאן התערבה רשות התחרות האיטלקית ואמרה	20
שהיה כאן ניצול לרעה של כוח שוק בגלל שאספן הייתה החברה היחידה שיכלה	21
להפיץ את התרופות באיטליה.	22

אני חושב שטוב מאד שוועדת, שרשות התחרות האיטלקית טיפלה בזה, מדובר	1
במקרה שאין עוררין עליו שמדובר בהעלאת מחיר גבוהה מאד, עובדה שהם	2
יצרו מחסור באספקה של תרופות לטיפול בסרטן דם זה פשוט התנהגות	3
מתועבת. טוב מאד שיש כלי לטפל בזה.	4
(55:14)	5
מן הראוי לומר שהתרופה, שקודם כל אספן היא לא יצרנית, היא רק מפיצה, היא	6
קונה בכלל את התרופות בגרמניה ומדובר בכלל בתרופה גנרית, זאת אומרת	7
שכל ההסתייגויות למה לא לטפל בדבר הזה לא היו קיימות במקרה האיטלקי.	8
במקרה הזה אני חושב שלא צריך להיות גאון גדול, לא צריך להיות כלכלן ולא	9
משפטן להבין שיש פה משהו לא בסדר וטוב שיש כלי לטפל בו.	10
אני חושב שלעניין הזה יפים הדברים של סטיוארט פוטר השופט האמריקאי	11
שאמר "I know it when I see it", הוא דיבר על פורנוגרפיה, פה מדובר, על	12
ניצול לרעה של כוח שוק, אבל ברור לגמרי.	13
עכשיו ישראל היא מדינה מאד שונה ממדינות אחרות במובן זה שהטיפול	14
במחירים מופרזים במדינות אחרות נתון בידיהם של רשויות מתמחות שיש להם	15
את הכוחות המקצועיים והידע לטפל בבעיה. בארץ אנחנו לקחנו בעצם את	16
העניין של מחיר מופרז והפרטנו אותו. נתנו אותו, את הטיפול באכיפה שלו	17
לשריפים מטעם עצמם, שמתגייסים לאתר עוולות ולטפל בהם.	18
עכשיו לפי העולם, לפי מחקרים בעולם, תובנות ייצוגיות יש להן את היתרון, אם	19
לתובע הייצוגי יש איזה אינפורמציה ייחודית פרטית שאין אותה לרשות שאמורה	20
לאכוף, או שיש לו, שיש לתובע הייצוגי משאבים שאין לרשות ולכן הרשות לא	21
טיפלה בזה כי אין לה משאבים והתובע הייצוגי עושה את העבודה.	22

- 1 בפועל, המצב בישראל שלא משאבים ולא אינפורמציה יש פה ממש ניצול לרעה
- 2 של האפשרות להגיש תביעות. להגיש תביעות שהן בחלקן הגדול מופרכות.
- 3 גילוי נאות, אני הייתי שותף לתובנה ייצוגית מטעם המועצה הישראלית הצרכנית
- 4 כנגד תנובה ובצד השני נתתי חוות דעת לחברה המרכזית למשקאות קלים
- 5 בעניין של תובנות ייצוגיות שהוגשו נגדם. זאת אומרת, הייתי משני עברי
- 6 המתרס, אני מכיר את שניהם טוב.
- 7 רק כד להעביר את זה לקרקע המציאות, במקום שנדבר על תאוריה בואו נדבר
- 8 מה קורה במציאות.
- 9 התובנות הייצוגיות שמוגשות בישראל הן בחלקן הגדול תביעות ממש מופרכות,
- 10 נתמכות בחוות דעת, ממש מקוממות. למה אני מתכוון?
- 11 בחוות דעת אחת שהוגשה, אני לא אפרט איזה, אומר המומחה מטעם המבקש
- 12 שהוא לא אסוף נתונים. הוא לא אסוף נתונים בגלל ש ואני קורא כאן מהפרוטוקול,
- 13 מהפרוטוקול החקירה בבית משפט, הוא אומר " לא מצאתי מקור חופשי ללא
- 14 תשלום לאסוף את הנתונים, לכן לא אספתי".
- 15 עכשיו שואלים אותו: "הכיצד? מה לא ביקשת מהמבקש התובע שיקנה עבורך
- 16 נתונים?", כמובן למותר לציין שכלכלן בלי נתונים זה כמו משפטן בלי עובדות,
- 17 זה הרי לא ייתכן שכן אדם מגיש חוות דעת בלי נתונים
- 18 שחר: יוסי
- 19 שחר, אני לא הפרעתי לך, אני מבקש שלא תפריע לי. אומר המומחה "בהסכם
- 20 שכר הטרחה שלי כל הוצאות המידע הם עליי, אם הייתי קונה את המידע, לא
- 21 היה נשאר לי רווח". שואלים אותו, "רגע ואם זה היה בזול, לא היית קונה?"
- 22 אומר המומחה "גם 500 שקלים לא הייתי משלם על זה". זאת אומרת, מה הוא

- 1 כן עשה? הוא כן אסף גזרי עיתונים, הוא אסף כל מיני דברים שכתובים בעיתון.
- 2 עכשיו, רק כדי שנבין על איזה סוג של מומחיות מדובר, אומר המומחה ואומרים
- 3 התובעים "המוצר שבגיננו אנחנו תובעים היה בעברו בפיקוח, מאז שוחרר
- 4 הפיקוח קפץ המחיר ב 350 אחוזים". שומע השומע ואומר "וואו 350 אחוזים?
- 5 מדובר כאן בקפיצה נחשנית במחיר, בוודאי מדובר כאן בדבר שהוא לא ראוי".
- 6 מה שכח המומחה לעשות? מה שכל כלכלן מתחיל היה עושה, הוא היה מסתכל
- 7 מה קרה למדד המחירים לצרכן מאז המחיר היה בפיקוח.
- 8 מסתבר שמדד המחירים עלה ב 460 אחוז, זאת אומרת שמבחינה ריאלית
- 9 המחיר בכלל ירד, לא מנע מהמבקשים לכתוב ב, בבקשה שלהם שרק העלייה
- 10 של 350 אחוזים, בלי להזכיר את המדד, מהווה כשלעצמה הוכחה למחיר
- 11 מופרז, זה דבר אחד.
- 12 יש אבל גם חוות דעת שהן לא, שהן לא רשלניות אלא שהן שרלטניות, למה אני
- 13 מתכוון?
- 14
- 15 שחר: הוא לא קיבל את העמדה שלך, אז לפחות תגיד את האמת, לפחות תגיד את
- 16 האמת
- 17 יוסי: אני מבקש ממך לא להפריע
- 18 שחר: אתה מדבר על מה שנתת את חוות הדעת שלך, דוגמאות לשני מאמרים שבכלל
- 19 סיפרת לשופט סיפורים אחרים ממה שכתוב במאמרים, זה לא קשור לזה, לא
- 20 מדברים על קוקה קולה, מדברים באופן כללי, דבר לעניין, במקום להאשים
- 21 אנשים שלא נמצאים פה.

- 1 איריס: שחר, בסדר, תודה רבה שחר, אבל בוא נאפשר לפרופסור שפיגל בכל אופן
- 2 להשלים את הדברים שלו בצורה מסודרת
- 3 (1:00:41)
- 4
- 5 שחר: אני מתנצל
- 6 יוסי: היות שאני לא הזכרתי שמות, אני מדבר באופן כללי על חוות דעת שמוגשות
- 7 בענייני תביעות ייצוגיות כדי להמחיש עד כמה האכיפה של הדבר הזה היא
- 8 נעשית או בצורה רשלנית או בצורה של שרלטנית. עכשיו דיברתי על הרשלנות,
- 9 עכשיו אני אדבר על השרלטנות.
- 10 בחוות דעת אחרת רוצה המומחה להראות הפרש מחירים בין המוצר שלגביו
- 11 הוא טוען שמחירו מופרז לבין שני מוצרים אחרים.
- 12 כדי להראות הפרשים גדולים הוא רוצה לנפח את המחירים למחיר שלגביו הוא
- 13 טוען שהוא מופרז והוא רוצה להוריד את המחיר של המוצרים האחרים.
- 14 מה הוא עושה לגבי המוצרים האחרים? הוא מחשב ממוצע פשוט שלהם, בלי
- 15 לקחת בחשבון שדווקא היקר מביניהם נמכר בכמות הרבה יותר גדולה מהשני.
- 16 אם אתה הלא מתעלם מההפרשים בכמויות ולוקח ממוצע פשוט, זה כמובן
- 17 מוריד את הממוצע.
- 18 מה הוא עושה עם המוצר שלגביו הוא טוען שהמחיר מופרז? המוצר הזה נמכר
- 19 או ביחידות בודדות או במארזים, המחיר ביחידות בודדות הרבה יותר גבוה,
- 20 למרות שהמכירות דווקא במארזים. לוקח המומחה רק את המחיר ביחידות
- 21 בודדות ולא במארזים, יוצא לו מחיר גבוה, לא מונע ממנו להכפיל את המחיר

- 1 הזה בכמות של הכל כולל המארזים. זאת אומרת שמדובר כאן על ניפוח מכוון
- 2 של המחיר שלגביו נטען שהוא מופרז והפחתה של המחיר שהוא ההשוואה.
- 3 עכשיו, כמובן שהדבר הזה מביא לנתונים שהם לא נכונים שהם מוגשים בפני
- 4 בית המשפט. עכשיו בית המשפט נדרש כאן לדון בשאלות מקצועיות, שאלות
- 5 מאד מורכבות. למה אני מתכוון?
- 6 הטענה של דייוויד למשל, שצריך ללכת על מחיר מבוסס עלות, אומר אלון, אחת
- 7 הבעיות בעלויות זה מידע א-סימטרי.
- 8 אבל יש שאלות לגבי עלות שבכלל אין להן תשובה, למשל מה אני עושה כאשר
- 9 יש עלות משותפת שייצור של מוצר שלגביו ניתן שמחירו מופרז, מיוצר תחת
- 10 אותה קורת גג עם עלויות משותפות להרבה מוצרים אחרים.
- 11 איך מקצים את העלויות האלה? זה שאלות שאין עליהן תשובה פשוטה, אולי אין
- 12 עליהן תשובה בכלל.
- 13 אותו דבר אומרים, בואו רק נסתכל מהו המחיר התחרותי ונשווה את המחיר
- 14 שיש לנו למחיר התחרותי. מאיפה אנחנו יודעים מה המחיר התחרותי? מה
- 15 קורה באותם מצבים שבהם בכלל אין מחיר תחרותי? הרי ברוב השווקים אין
- 16 מחיר תחרותי כי השוק איננו תחרותי.
- 17 מחיר תחרותי יכול להיות כאשר כל המוצרים הם אותו דבר, הם מוצרים
- 18 הומוגניים ואז יש מחיר אחד, כלל המחיר האחיד, זה המחיר התחרותי.
- 19 מה קורה כאשר יש בידול מוצרים? הרי אם יש מוצר אחד טוב ומוצר אחד פחות
- 20 טוב, אם הם יימכרו באותו מחיר, אף אחד לא יקנה את המוצר הפחות טוב,
- 21 המוצר הפחות טוב חייב להימכר יותר בזול.
- 22 לכן לא יכול להיות בכלל מחיר תחרותי.

מה קורה בשווקים שיש בהם אינפורמציה אסימטרית? לא יכול להיות מחיר	1
תחרותי, מה קורה בשווקים שיש בהם חיפוש? לא יכול מחיר תחרותי.	2
זאת אומרת המחיר התחרותי זה לא דבר שבכלל קיים בחלק גדול מהשווקים.	3
ברור שאי אפשר להשוות אליו, אז יש כאן הרבה שאלות מורכבות, שבית	4
המשפט אמור לדון בהם, שבפניו מובאות הרבה פעמים חוות דעת שהן באמת	5
לא חוות דעת רציניות, לא מובאים נתונים בגלל שרוצים לחסוך בעלויות ולכן	6
ברור שהדרך לאכופ בצורה כזאת, היא נראית על פניה פשוט בלתי אפשרית	7
ולא כזאת שתביא לתוצאות טובות.	8
דבר אחרון שאני רוצה לומר, זה בקשר לתביעת הקוטג'. בתביעה של הקוטג',	9
המחיר נקבע כמופרז על סמך השוואה ל, למה? השוו את המחיר למחיר, השוו	10
את הרווחיות של תנובה לרווחיות של חברות בינלאומיות, מסבירה השופטת	11
מאד יפה החלטה שלה	12
שחר: לא נכון, (לא ברור, 1:04:46)	13
שחר: המופרזות לא נקבעה על סמך זה, המופרזות נקבעה כהשוואה לתשלובת	14
החלב. הנזק נקבע בהשוואה בינלאומית. לא קראת נכון את פסק הדין	15
יוסי: ההשוואה לרווחיות לחברות הבינלאומיות נעשתה על סמך 6 חברות בינלאומיות	16
שהביא אותם המומחה מטעם תנובה. המומחה לא הסביר למה הוא בחר את	17
החברות האלה, המומחה לא הסביר מדוע ההשוואה היא רלוונטית ויתר על כן,	18
הרווחיות שלהם נקבעה על סמך הרווחיות הכוללת שלהם ולא הרווחיות רק	19
בקוטג'.	20

מסבירה השופטת שההשוואה הזאת מאד בעייתית, אבל לא עמדו בפניה נתונים	1
אחרים, לכן אלה הנתונים שבה היא השתמשה, למרות שהיא הסבירה למה הם	2
בעייתיים.	3
זה בדיוק מראה מדוע בתי משפט מאד התקשו לפסוק בדברים כאלה ולכן הדרך	4
הנכונה לטפל במחירים גבוהים היא לא על ידי תובענות ייצוגיות.	5
(1:06:10)	6
איריס: פרופסור שפיגל, הדברים הם דברים חזקים, משמעותיים, דברים שהם באמת	7
לא יכולים שלא להדהד באוזנינו בצורה משמעותית, משום שאני חושבת	8
שבעיות של מדידה והקושי לאמוד את הפער הזה בין מה שנקרא מחיר תחרותי	9
למחיר לבין מחיר מופרז, אם בכלל אפשר לדעת מהו בדיוק המחיר התחרותי	10
ומה הגבול כאן, הדברים האלה הם נוגעים במהות ומקשים לקבל שישנה עילה.	11
אני חייבת יחד עם זאת לומר לך, שבהיותי שופטת לשעבר, שופטת בדימוס וכן	12
ראיתי שנמצא כאן גם השופט בדימוס גדעון גינת, שלום, שלום גדעון.	13
אם בתי המשפט היו נרתעים כל פעם, כן, מאומדן ומהערכות בגלל שזה קשה	14
ובגלל שזה על הגבול של בלתי אפשרי ולא עושים משהו שמנסה להתקרב	15
לנכון, אז הם היו מתקשים לפסוק סעד, משום שאובדן רווחים יש לך בחוזים	16
ובביטוח ובאובדן כושר עבודה.	17
זה ממש שגרת יומם של בתי המשפט, לחיות בסוג של ערפל ובכל אופן לפסוק	18
בזהירות ובאיפוק, אבל כן לפסוק כאשר הדברים הם צורמים וזו באמת שאלה,	19
זה לא שאני כאן מציעה תשובה נחרצת, צריך להביא את זה בחשבון את הקושי	20
הזה, אבל השאלה אם זה צריך להרתיע עד כדי, זהו אין, לא עושים ופה אני	21
דווקא רוצה לערב רגע אחד לפני פרופסור גל, את דוקטור שלומי פריזט שנמצא	22

כאן ומלווה את העניין הזה משנת 2011 כן, בהיותו חבר בוועד טרכטנברג,	1
שלמעשה בפעם הראשונה בצורה משמעותית מעלה על נס את המאבק ביוקר	2
המחיה ועושה את זה מתוך מחאה חברתית סוערת, שעד היום ההדים שלה כן,	3
איתנו וגרמה לשינויים ולרפורמות בענף המזון, בתחומים שונים ובעיקר בחשיבה	4
שלנו.	5
דוקטור פריזט, כלכלן גם הוא, כמו פרופסור שפיגל, מלווה את המטריה הזו	6
משני צידי המתרס, בהיותו לשעבר כלכלן של התחרות הכלכלית והיום, שלומי	7
אתה מעורב בלא מעט תיקים של בית המשפט	8
שלומי: נכון	9
שלומי: גילוי נאות, מצד הנתבעים	10
שלומי: מצד הנתבעים ולא מעט בקיא, מהשיחות שלי איתך אני יודעת גם במטריה	11
המשפטית, בעוונותיך קראת גם פסיקה ואתה מכיר את החומרים באירופה	12
ובארצות הברית ואני הייתי רוצה שתכניס את זווית הראייה שלך כאן כי יש בה	13
באמת, מתוך זה שאנחנו באמת רוצים להילחם ביוקר המחיה וזה ממשיך, זה	14
גבוה, זה עדיין 19 אחוזים בפער שעומד יציב לאורך שנים מול מדינות הם	15
OECD מול ישראל, מול מדינות ה-OECD אנחנו עדיין יקרים, זה ידוע.	16
כן, שלומי	17
שלומי: אני אגיד כמה דברים, קודם כל תודה רבה על ההזמנה וזה באמת פורום מכובד	18
מאד שלא חשבתי שאני אצטרך להגיד בו שזה קצת קשה לי לקבל את העמדה,	19
שכל פעם שמישהו לא מוצאת חן בעיניו העמדה של היועץ המשפטי לממשלה,	20
אז הוא יוצא כנגד היועץ. מעניין איפה זה התחיל. אבל בסדר, קורה.	21

- 1 אני חושב שיש כמה דברים שצריך לקחת בחשבון ואני רוצה לא לחזור על
 2 דברים שיוסי אמר אבל אולי טיפה לשים אותם, טיפה יותר בקונטקסט.
 3 בתקופתו של דייוויד גילה לפי הדיווח של וועדת הכלכלה לכנסת, נפתחו 13
 4 בדיקות יזומות של מחיר מופרז. אני מניח שמכיוון שדייוויד הוא אדם מוכשר
 5 שיצא לי להכיר אותו אישית, עכשיו הוא כותב ממש לא. על זה היועץ המשפטי
 6 של, היועץ המשפטי של רשות התחרות אמר לוועדת הכלכלה של הכנסת,
 7 "take it up with him" בנוסף דיווח אותו אדם על 30 (צוחק), על 38 תלונות
 8 שנבדקו ונסגרו.
- 9 (01:10:25)
- 10 אני, כיוון שאני נוטה להאמין לדברים שנאמרים לפני הריבון בזמן אמת, אני
 11 חושב שאת יודעת, דייוויד הוא אדם מאד מוכשר עם המון ידע והמון יכולות ואם
 12 הדברים היו כל כך פשוטים, הרי הוא לא היה מתחיל דווקא מהמקרים הקשים,
 13 הוא היה מתחיל מזה פשוט ואם זה היה כל כך פשוט, אז איך 13 פעם הרשות
 14 עם היכולות שלה לאיסוף מידע, שאין ספק שיש פער במידע, לפחות בשלב
 15 המקדמי.
- 16 בשלב המקדמי התובע והנתבע לא עומדים על אותו מסד עובדתי ולאחר מכן יש
 17 גילוי מסמכים והם עומדים על מסדים הרבה יותר קרובים והרבה יותר דומים,
 18 אבל אני רואה שדייוויד ממש מתנגד לעובדות האלה, אז אנחנו נעזוב אותם ונלך
 19 לדבר על משהו אחר.
- 20 איריס: אני תקף אתן לדייוויד אפשרות להשיב לך, משום שהוא
 21 שלומי: זה לפני ריבון נאמר, אבל יכול להיות, אני יודע, תראו, נתחיל עוד הפעם, מכיוון
 22 שבפני אותו ריבון, בזמן חקיקת החוק נאמר לחברי הוועדה שחוקקה את החוק

- 1 שהם לא מתכוונים לעשות מחיר גבוה ועילה כנגד מחיר גבוה, הם מתכוונים רק
- 2 כנגד מחיר נמוך. אז ככל הנראה זה לא משנה מה אומרים לריבון, אחרי זה
- 3 עושים מה שרוצים. זה בסדר, ככל הנראה זה ככה עובדים, זה בסדר גמור.
- 4 איריס: תראה, יש עניין של פרשנות דינמית והתחלתי שלומי מזה שאתה העלית על נס
- 5 את הצורך להיאבק ביוקר המחיה
- 6 שלומי: אני רק התכוונתי לתת לספתח ככה כדי לעצבן את כולם, לא ראיתי ככה ששחר
- 7 מספיק עצבני מהשיחה שלו עם יוסי. אמרתי נעצבן גם את דייוויד, אני אדבר
- 8 שנייה בכל זאת על דברים שאולי טיפה יותר קשורים להיבטים הכלכליים.
- 9 תראו, המילה עלויות, אנחנו אומרים אותה כאילו כלום, כאילו עלויות זה דבר
- 10 ברור לגמרי. הצורה שהחשבונאות כותבת עלויות, נעשית לצורה מסוימת, לאופן
- 11 מסוים, למשהו מסוים. עלויות כלכליות ועלויות חשבונאיות אינן אותו הדבר, גם
- 12 גילוי דעת 1\14 אומר את זה, השאלה מהי העלות המזכה, איך בודקים אותה
- 13 איך מסתכלים עליה? באמת באמת שאלה מורכבת, אה, אני רוצה עוד דבר
- 14 להעיר ובהיבט הזה עוד פעם, כדוגמא, תעלה הסוגיה בוודאי תעלה בקוקה
- 15 קולה, מה צריך לעשות עם נכסי קניין רוחני, שהחשבונאות לא מאפשרת לרשום
- 16 בגלל בעיית מדידה, לא מאפשרת או לא בזה ולא בהוא, הכלכלנים חייבים
- 17 להביא את זה בחשבון, בין היתר המותג של קוקה קולה בוודאי שווה כסף.
- 18 הדוגמא שניתנה קודם לגבי שתי חברות של קוקה קולה היא בדיוק הרדוקציה
- 19 של אותו טיעון, כאילו המותג קוקה קולה לא שווה שום דבר, או אין לו עלות או
- 20 אין לו ערך או אין לו משהו שהוא קוהרנטי לתוך התהליך.
- 21 ההמשך הברור של השאלה הזאתי הוא מה אנחנו עושים עם הביקוש? כי שימו
- 22 לב, אין עילה כזאת תמחור מופרז, כל פעם שדייוויד יגיד לי תמחור מופרז, אני

- 1 אגיד לו דייוויד, אין עילה כזאת בחוק, יש תמחור בלתי הוגן, המילה תמחור
 2 מופרז או השימוש במילה מופרז, גוררת אותנו לדיונים בעלויות ובעלויות בלבד.
 3 באף שוק המחיר לא נקבע על פי עלויות או עלויות בלבד, למעט בשווקים בספר
 4 בכלכלה בכיתה ג'.
- 5 זה כשאני מניח שדייוויד ואלון מסתכלים על המחירים בשווקים אחרים כחלק
 6 ממבחן ההשוואה, הם מסתכלים וכותבים "אנחנו לא רוצים להשוות למחיר
 7 אוליגופוליסטי ויוסי אמר את זה לפני רגע, יש שווקים שיש בהם בידול, בדרך
 8 כלל בנושאים של בידול, אנחנו נקבל תמחור שמישהו עוד עלול לקרוא לו
 9 אוליגופוליסטי, האם אז זה הופך את זה למשהו שהוא בלתי ראוי להשוואה?
 10 (1:14:51)
- 11 ברגע שיש בידול בין המוצרים ובידול בין הצרכנים, הביקוש נכנס לתוך התמונה.
 12 יש אנשים שאוהבים חולצות כאלה ויש אנשים שאוהבים חולצות אחרות. יש
 13 אנשים שרוצים ככה ויש אנשים שאיכות פחות חשובה שלהם ופחות חשובה
 14 להם וזה בסדר גמור וזה קורה בהרבה שווקים, אין התייחסות לא מצד כתיבה
 15 ולא מצד הניתוח המשפטי ולא מצד האקדמיה, איך הביקוש נכנס לתוך המערכת
 16 הזו?
- 17 בסוף צריך לעשות השוואה נניח למחיר תחרותי, נניח שאנחנו יודעים בכלל מה
 18 זו ההגדרה הזו, לאיזה סוג של תחרות, כי לא נשווה למחיר שאין תחרות בכלל,
 19 אז איפה בדיוק עוצרים? הרי תחרות משוכללת באמת יש לנו רק באיזה ספר
 20 שאי פעם מישהו פעם כתב וזה.
- 21 עכשיו, הדברים האלה, הכל זה נשמע כאילו זה חבורה של כל מיני אנשים
 22 מדברים על כל מיני פרטים שזה לא באמת מעניין. בואו נו, אנחנו בתי

- 1 המשפט, אנחנו נחליט ובתי המשפט באמת יחליטו, דרך אגב, יכול להיות שהם
- 2 יחליטו לא נכון אבל להחליט הם יחליטו. תשים לפנייהם תביעה והם יקבלו
- 3 החלטה, אין בעיה.
- 4 איריס: אבל זה התפקיד שלהם שלומי
- 5 שלומי: אני לא אמרתי שלא ולכן אני רגוע מאד. בתי המשפט יקבלו החלטות
- 6 איריס: אז רגע, אני רוצה להבין את מה שאתה אומר, אתה אומר בעצם, כשלימדתם
- 7 אותנו הכלכלנים, אותנו המשפטנים שצריך לטפל בנושא של העלויות והמחיר,
- 8 צריך להיות שם סביב העלות ובזיקה לעלויות, אז לא, עכשיו צריך להתחשב גם
- 9 בנושא של הביקוש.
- 10 את זה באמת קשה לאמוד, הרי מה זה הביקוש? זה מה שהשוק אומר, זה מה
- 11 שהצרכנים נותנים ברגליים.
- 12 שלומי: יש, יש הבדלים
- 13 איריס: אתה יוצר כאן איזשהו טשטוש או מכניס פנימה איזושהי אמת מידה שהיא
- 14 באמת קשה לכמות אותה, עלויות זה משהו שאפשר, כמה זה עלה, חומר גלם,
- 15 אנרגיה וכך הלאה, מה נעשה עם הביקוש?
- 16 שלומי: את אותה שאלה אפשר להפנות לפרופסור דייוויד גילה שבמאמרו לגבי תמחור
- 17 בלתי הוגן גבוה, אומר שצריך להתחשב גם במאפיינים מצד הביקוש, גם גילוי
- 18 דעת 1\14 אמר את זה. כלומר, זאת אומרת, זה לא ששלומי פריזט עכשיו הגיע
- 19 והמציא איזה משהו חדש, לא, אני משתדל לא להמציא דברים, בכלל אני אדם
- 20 פשוט, רק דברים שאנשים אחרים אמרו, עדיף דייוויד.
- 21 איריס: טוב, בסדר, אמרו
- 22 שלומי: עוד חצי הערה, ברשותך, איריס, חצי הערה באמת. הנושא של קביעת ספים

- 1 איריס: קביעת? ספים כן
- 2 שלומי: כן, ספים, מוסיפים, לא יודע, הרבים של סף, איך שלא אומרים את זה בעברית.
- 3 איריס: כן
- 4 שלומי: מאד מהר ראינו מה קרה לנמל המבטחים. נמל המבטחים היה אמור להיות
- 5 מקום שממנו עד אליו הכל בסדר ואין שום בעיה ומעבר אליו צריך לבדוק. תוך
- 6 שנייה וחצי הסף של 20 אחוז, שבאמת רק אלוהים יודע, עוד מעט ראש השנה
- 7 אולי נגלה, תצא בת קול מהשמיים ותגלה לנו מאיפה הגיע המספר הזה, למה
- 8 הוא נכון, מאיפה הוא הגיע, אבל ניחא, נגיד שבסדר, הוא תוך שנייה הפך
- 9 להיות, שכל מספר מעליו הוא הפרזה, 21 אחוז זה הפרזה של אחוז או של 20
- 10 אחוז, לא יודע אפילו כבר מה זה, אני באמת חושב שנגזר עלינו לחיות עם
- 11 העילה הזו, בסדר? אין לי בכלל שאלה, זה ברור לי לגמרי שזה מה שקורה וככל
- 12 הנראה זה גם מה שנכון ואין פה שום בעיה עם זה.
- 13 בואו לא נתעלם, בואו לא נשלה את עצמנו, אני חושב שבאמת אנחנו עושים רע
- 14 לעילה ואנחנו עושים רע בסוף גם לציבור.
- 15 ככל הנראה אנחנו עושים די טוב גם לכלכלנים וגם לעורכי הדין שמטפלים בזה
- 16 ונותנים חוות דעת, זה נהדר, זה יופי, אבל אם אנחנו לרגע מסתכלים על מה
- 17 נכון, בואו לא נשלה את עצמנו שהדבר הזה הוא פשוט, פשוט זה לא.
- 18 איריס: בואו נחזור רגע, תודה רבה שלומי על דברים שנאמרו נכוחה ובקול ברור וצלול
- 19 ונחזור רגע לזירה של המשפטנים כמו ששלומי אומר, בתי המשפט יחליטו.
- 20 פרופסור מיכל גל, שלא מעט בתי המשפט נעזרים במאמרים שלה, פרסמה רק
- 21 לאחרונה, אם אני זוכרת נכון מיכל, בתחום הזה ממש של תמחור, מה אנחנו
- 22 צריכים לעשות כמשפטנים? הרי ידוע לנו שהמשפט ניזון מתאוריות לבר

המשפטיות, מהכלכלה, מהפילוסופיה, מהפסיכולוגיה, כאן יש לנו שאלה שהיא	1
שאלה כלכלית ואומרת כאן קבוצה נכבדה של כלכלנים שיודעת משהו כן, אל	2
תתעסקו בזה כל כך הרבה, כן רק באותם מקרים מאד מאד קיצוניים לכו לשם.	3
איך את רואה את הדברים?	4
אני רואה אותם בדיוק כך, זאת אומרת, אני חושבת עוד פעם, אני אתחיל מכמה	5 מיכל:
מושכלות יסוד.	6
אני חושבת שלטפל בבעיית יוקר המחיה סופר חשוב, אני חושבת אבל באותה	7
נשימה שחשוב גם להתאים את הכלי למטרה ויש לנו כמה כלים, נדמה לי שגם	8
לירון אמרה את זה קודם שיש כמה כלים, זה לא הכלי היחיד במדינת ישראל	9
וגם זה כלי מאד מאד בעייתי, זאת אומרת, עילת המחיר הבלתי הוגן היא לא	10
הכלי המתאים לטפל במחירים גבוהים, בעיקר לא בתביעות פרטיות נזיקיות	11
ואיריס את הזכרת את המאמר, יש לי מאמר שהתפרסם, הזכרת אותו לפני	12
רגע, השנה הוא נקרא: "The Case for Limiting Private Excessive	13
Pricing" והמאמר הזה זכה, ממש קיבלתי הודעה לפני כמה ימים, בתור	14
המאמר הטוב בעולם בתחום התביעות הפרטיות, שקשור לתחרות, אז כנראה	15
שאני גם לא הייתי היחידה שחושבת כך.	16
מי שישב בוועדה זה אקדמאים מובילים מכל רחבי העולם, אז והטענה שלי היא	17
בעצם נסמכת על הכלכלה ובעצם אני אומרת ככה, אני אומרת שאילו לכלכלנים	18
היו דרכים טובות כן, לשים את הקו כמו שצריך, אז זה היה נפלא ונהדר, זאת	19
אומרת היינו צריכים להכיל את העילה ובאמת להגדיל את המחיר בכל מקרה,	20
בדיוק כמו שהכלכלנים היו אומרים, שיוצר לנו את האיזון הנכון בין מוטיבציה של	21

חברות להיכנס לשווקים, בין מוטיבציה לחדש בשווקים לבין הפגיעה הצרכנית,	1
הסטטית לטווח ארוך, הפגיעה הזאת בגלל המחיר הגבוה.	2
אבל, אומרים לנו הכלכלנים, אין לנו כלים טובים לעשות זאת, כן. אנחנו בעצם,	3
החשש כאן הוא חשש לפגיעה מאד משמעותית, המחיר של הטעות כאן הוא	4
המחיר מאד מאד גבוה ולכן, זה לא שהעילה הזו באופן עקרוני לא טובה אלא	5
שהמחיר של ההחלה הלא נכונה שלה הוא מחיר מאד גבוה.	6
עכשיו אני לא מסכימה עם הטענה שנשמעה פה, אני אפילו חושבת שהיא טענה	7
מאד בעייתית שבאה ואומרת, בואו נפריד בין קיום העילה לבין איך לאכופ	8
אותה, זה לא קשור אחד לשני, זה מאד קשור אחד לשני, ההיפך, אם אנחנו	9
נדע, אם היינו יודעים איך להכיל אותה אז הייתה הצדקה מאד חזקה להכיל את	10
העילה.	11
בגלל שאנחנו רואים בכל העולם, בכל העולם אנחנו רואים את הבעיות של	12
החלת העילה, כן? במצב שבו למשל הדו"ח של ארגון המדינות המפותחות	13
שכלל את כל המדינות ועשה דו"ח מאד מאד מרכזי שם של העניין הזה ומגיע	14
למסקנה חד משמעית, אני רק מקריאה לכם משפט אחד ממנו: "interventions	15
to deal with excise of prices are directly are considered as convert	16
as best"	17
(1:22:43)	18
זאת אומרת, אנחנו נמצאים פה במצב שבו יש הסכמה מקיר לקיר ודרך אגב, יש	19
מעטים מאד ברחבי העולם שחושבים שצריך להחיל את העילה באופן רחב, כמו	20
ש, זאת אומרת, שנלך למחיר התחרותי והרבה מהם יושבים בישראל.	21

זאת אומרת ואנחנו נמצאים כרגע במצב שהגישה או המגמה שעולה ממספר	1
ההחלטות של בתי המשפט המחוזיים בארץ היא מדאיגה ביותר בגלל אותן	2
בעיות שהכלכלנים מצביעים עליהם, שמצביעים עליהם מלומדים ורשויות אחרות	3
בכל רחבי העולם.	4
אז אני רוצה כמה מושכלות יסוד כן, שאני חושבת שהן נורא נורא חשובות לדיון.	5
קודם כל, מחיר תחרותי כשאנחנו מתייחסים אך ורק למחיר התחרותי ואנחנו	6
מתעלמים מכל היתר ואנחנו עושים ניתוח סטטי וזה מה שחלק מהאנשים מנסים	7
לגרום לנו לעשות או טוענים שזה הדבר הנכון לעשות, כן, ההתייחסות הזאת	8
היא התייחסות שהיא פוגעת ברווחת הצרכן שממנו אכפת לנו.	9
היא פוגעת לטווח הארוך וצריך פה לקחת בחשבון לא רק את החדשנות שנורא	10
קשה לכמת אותה, אלא גם אינטרסים להיכנס לשוק.	11
אם אני יודעת שרוב הסיכויים שלי כן, הם שאני לא אצליח להיכנס לשוק ואני לא	12
אצליח לכסות את העלויות שלי ויש מחקרים שמראים על אחוז משמעותי של	13
חברות שזה יהיה מצבן, כן? אז אם במקסימום אני אוכל לכסות רק את העלויות	14
שלי או את העלויות שלי וטיפה יותר, אז למה לי להיכנס לשוק?	15
אז כשאנחנו אומרים בואו נסתכל על המחיר התחרותי, אז אנחנו בעצם	16
מסתכלים על רק חלק מהתמונה.	17
מושכלת יסוד בסיסית בכלכלה זה שניתוח, ניתוח סטטי הוא חלק מהעניין, כמו	18
ששלומי אמר, זה כלכלה one on one, שיעור ראשון, 5 דקות הראשונות של	19
המרצה, אבל אחרי שהוא גומר את זה אז הוא עושה את הניתוח היותר מורכב	20
והחשש הוא, האם בתי המשפט בעזרה של מומחים כן, כאלו או אחרים שהרבה	21

פעמים נבחרים על ידי הצדדים, כן, האם הם הדרך הנכונה בעצם להביא את	1
הסוגיות האלה ולפתור אותם.	2
	3 (1:25:32)
עכשיו, אני חושבת שהתשובה היא בפירוש לא, אני חושבת שכשאנחנו	4
מסתכלים על המחיר התחרותי אנחנו מסתכלים מתחת לפנס, כן? אנחנו עושים	5
לנו את החיים מאד מאד קלים, אבל אנחנו נכנסים רק לחלק ואנחנו מתעלמים	6
משיקולי ביקוש, שדרך אגב איריס, שיקולי ביקוש הם רלוונטיים כן, גם במסגרת	7
החוק הקיים, לא רק במסגרת המחיר המופרז.	8
למשל, עצם העובדה של למה אנחנו בכלל מאפשרים לחברה להיות מונופולין?	9
למה אנחנו מאפשרים להם לעשות use גם אם לא abuse, כן? חלק מהעניין	10
זה בגלל שיקולי ביקוש, זאת אומרת ואנחנו בעצם מאפשרים חלק מה... אנחנו	11
מאפשרים לשוק, כן, לשקף חלק מהדברים האלה.	12
אז יש כאן כל מיני, מה שאני חוששת, אני ממש חוששת מטעויות אופטיות,	13
שבעיקר יעשו בתי משפט שהם לא מומחים כלכליים. אני הייתי אומרת, רוצים	14
את הפיקוח בצורה הזאת, תעשו את זה דרך רשות מונופוליסטית, שהיא רשות	15
מומחית, שהיא רשות שיש בה כלכלנים, שהיא רשות שמכירה את הדינמיקה,	16
אפשר לעשות את זה דרך סעיף 29, אבל אפשר לעשות את זה גם דרך סעיף	17
30 כן וזו הדרך הנכונה, כן לעשות את הדברים. ויש עוד, אני לא אכנס כרגע, כי	18
הניתוח עוד פעם, על פניו זה נראה נורא אינטואיטיבי להגיד שיש עילה, אבל	19
זאת עילה שהראה לנו הניסיון בכל רחבי העולם שצריך להיכנס בה לעומק ואם	20
אנחנו נכנסים לעומק, אני אפילו לא מנסה כרגע, אתם רוצים? תקראו את	21
העבודה שלי, תקראו את העבודה של OECD, תקראו את העבודה של יוסי	22

שפיגל, תקראו את העבודה של כלכלנים בכל רחבי העולם, של פרד ג'ני, כן?	1
ושל רבים, רבים, רבים אחרים שזה מה שהם אומרים פעם אחרי פעם, אחרי	2
פעם כן ויש לנו עילה שחוגגת יותר מיובל שנים לכך שהיא מוחלת ואין לנו כמעט	3
פסקי דין בעניין הזה והחלטות למעט במקרים מאד מאד מאד חריגים, כן? ומי	4
שטוען אחרת אני מוכנה להוכיח לו אחרת ולדון איתו תביעה אחרי תביעה אחרי	5
תביעה כן, ולהראות את הטבלאות של הדברים, כן, אז אני אומרת שאני, צריך	6
לקרוא פה ולהיכנס לעובי הקורה ואני מאד שמחה שגם הרשות להגבלים	7
עסקיים וגם היועץ המשפטי עשו את זה כי זה צעד שהוא, שהוא לפעמים, להיות	8
פופוליסטי זה להגיד בדיוק הפוך, אז כל הכבוד להם, שהם היו אמיצים ושהם	9
נכנסו לעומק כן? ולא נאחזו בטעויות אופטיות	10
איריס: את יודעת, לפעמים זה נראה כאילו יש כאן מאבק כוחות, כך לפעמים מתקבל	11
הרושם, זאת אומרת יש תובענות ייצוגיות והן בעצם עוקפות את המהלך של	12
הרשות, אז הרשות עומדת וטוענת בקול רם וגם נעזרת כמובן במשרד	13
המשפטים כדי לרסן את המהלך הזה, אבל אני רוצה לחזור לנושא הזה של	14
מחיר הטעות.	15
את חוזרת ומציינת את מחיר הטעות והוא כמובן שיקול משמעותי. הוא מופיע	16
בספרות הכלכלית וגם המשפטית כשיקול שצריך להביא אותו בחשבון ואני	17
שואלת אם הוא לא קיים גם במיזוגים, גם כאשר מאשרים אותם או לא מאשרים	18
אותם יש טעות, גם בעיצומים כספיים שמוטלים, גם ברישיונות כפייה, קחי	19
למשל את המקרה המפורסם של קודאק, בשנות ה 80 שהטילו עליה חובה,	20
רישיון כפייה ממש, לסחור במוצריה, ממש חובה שבית המשפט מטיל עליה	21
בגלל שהיא מונופול ומסרבת לשכור במוצרים מוגני פטנט ובית המשפט אומר	22

- 1 לה: "את מחרימה ומסרבת לשכור ומטיל עליה חובה לעשות את זה", קחי את
 2 פסק הדין המפורסם, של יונייטד שו כן, מהמאה הקודמת, שמטילים חובות על
 3 מונופול לעשות מהלכים כאלה ואחרים. אנחנו חוששים מאד מטעות אבל מצד
 4 שני, כנראה השופטים: אסתר שטמר ועופר קרוסקוב, שמטבע הדברים אין להם
 5 ייצוג כאן בפאנל הזה, לא נרתעים.
- 6 הם לא נרתעים מלקחת את הסיכון הזה ולומר רגע, יש גבול גם למחירים ואני
 7 רוצה לעבור לפרופסור עדי אייל, לפני שאני מחזירה את הדיבור לדיוויד גילה
 8 ולאון קלמנט שככה ישיבו לדברים.
- 9 עדי נמצא איתנו?
 10 עדי: נמצא כן
- 11 איריס: ולשמוע אותך פרופסור עדי אייל, חוקר, מומחה בתחום הזה, כותב כן. התכנסנו
 12 ערב יציאתם של הספר של דיוויד גילה, ערב יציאתו של הספר הזה של
 13 פרופסור אזרחי, אריאל אזרחי ודיוויד גילה ודיברנו על הדברים האלה בלשכת
 14 עורכי הדין, לפני קצת יותר מחצי שנה.
- 15 פרופסור אייל, בבקשה, מה דעתך?
 16 (1:30:17)
- 17 עדי: תודה, עלו פה הרבה דברים ואני לא רוצה לחזור, אני רוצה ברשותך להתמקד
 18 דווקא בדברים שחסרו לי בדיון, אוקיי? אני לא חושב שהדיון צריך להיות על מהי
 19 העילה ואם יש עילה, אני חושב שהדיון צריך להיות יותר על הגבולות, מה הן
 20 גבולותיה ובאופן שונה ממה הצדקותיה, מה אנחנו מנסים להשיג ולפי מה
 21 שאנחנו מנסים להשיג אז אפשר לדבר על איפה הם הגבולות.

1	אני חושב שיש הבדל מאד מאד גדול בין תביעה שעוסקת במחיר של תרופות
2	מצילות חיים לבין תביעה שעוסקת במחיר של קוקה קולה וזה לא רק הבדל של
3	דוגמא, זה הבדל של לשם מה קם החוק הזה לעולם ולשם מה אנחנו פועלים.
4	ראשית צריך לזכור, הדין שלנו גם כאן וגם רוב הדין הציבורי סביב הנושא הזה,
5	מתעסק במילים שכולנו מכירים, כן, מונופול, מחיר, נטל וכולי, אבל משאיר את
6	המילים ברמה מאד מאד כללית ואני רוצה להזכיר שאמנם שמדברים על מונופול
7	בישראל אז חושבים על תנובה או חברת חשמל או איזושהי דוגמא בומבסטית
8	אחרת, אבל יש מאות אם לא אלפי מונופולים שאפשר לזהות כל יום לפי
9	ההגדרות הסטנדרטיות שלנו למה, החל מהחוק ודרך ניתוח השוק שאנחנו
10	מכירים.
11	סתם כדוגמא, אני גר ביישוב קטן, ביישוב הקטן יש צרכנייה אחת, רק בה קונים
12	קרטיבים לילדים אחרי הגן, אין לי צל של ספק שמדובר במונופול מקומי, אין לי
13	צל של ספק שמחיר הקרטיבים וגם החלב לצורך העניין, הוא גבוה יותר מאשר
14	בסופר מרקט מחוץ ליישוב. אפשר לדבר האם זה ניצול לרעה של כוח מונופולין,
15	אבל בואו נשאל את השאלה האם אנחנו רוצים להשתמש בכוח הגדול הזה של,
16	לא סתם של המשפט, נזכור מדובר במשפט פלילי וזו מילה שצריכה להיאמר
17	בקול רם, סעיף 29 ו 29א' מטילים חובות מהמשפט הפלילי על תאגידים ואנשים
18	שעושים פעולות כלכליות.
19	מדובר בהתערבות בניהול עסקים בהתערבות המדינה שזה לגיטימי, זה נחוץ,
20	שזה חשוב לפעמים, אבל, זה משהו שדורש איזושהי מידה של זהירות ואפילו
21	שמדובר בתובענות ייצוגיות, אנחנו מדברים על להפעיל את מערכת המשפט

- 1 ומערכת המשפט הציבורי, גם כי זו רשות, רשות זו רשות תחרות ציבורית
- 2 במימון ציבורי, גם בהקשר של משפט פלילי וגם בתובענות ייצוגיות.
- 3 מדובר בהליך בתיק משפטי, שקיבל מעמד מיוחד ובפועל מסובסד על ידי
- 4 הציבור ואני חושב שבצדק, מכיוון שההליכים האלה אמורים לייצר תועלות
- 5 ציבוריות, אז אני לא רק רוצה לשאול מהו תמחור מופרז, מתי הוא בלתי הוגן
- 6 וכולי וכולי, אלא מתי להשתמש במערכות האלה, שההצדקה שלהן היא הצדקה
- 7 של להגן על הציבור, המינון בא ברובו מהכיס הציבורי, עומס על בתי משפט וכך
- 8 הלאה והאם אנחנו רוצים את המעורבות, נאמר, של המשפט הציבורי בכל אחד
- 9 מהמקרים שמדברים עליהם.
- 10 אני חושב שצריך להבדיל בצורה מאד חזקה בין מקרים, כמו שאמרה הממונה
- 11 בהתחלה, של תרופות או דוגמת פייזר באנגליה לבין מקרים כמו משפט קוקה
- 12 קולה שמדברים על מוצר מותרות שאנשים קונים ולפחות ניתן לחשוב שאם
- 13 שהם קנו אותו במחיר שהם קנו, אז הם כנראה נהנו ממנו כמה שהם נהנו ואני
- 14 לא בטוח שהורדת מחיר הקוקה קולה ולא סתם משקה מוגז ממותק, אלא
- 15 המותג המסוים הזה, בשביל זה צריך להפעיל מערכות ציבוריות והציבור צריך
- 16 לממן עכשיו את הפעילות הזאת. זה עולם אחר וצריך להפריד ביניהם.
- 17 השאלה שלנו המשפטית זה מהו ניצול לרעה ומתי מחיר הוא לא הוגן.
- 18 אני חושב שהמחוקק שהיה כאן מאד עמום בנוסח המילולי כן, בהעתקה
- 19 מאירופה, כמו שאנחנו יודעים וכולי. אבל המחוקק בעצם נתן הגדרה, שאומרת
- 20 לנו באופן מאד ברור שלא מדובר ביישום טכני ולא מדובר ביישום פשוט.
- 21 עכשיו יוסי דיבר קודם על סיבות והוא מנע רק חלק מהסיבות, למה מבחינה
- 22 כלכלית להגדיר מהו מחיר תחרותי ומתי מדובר במחיר עודף זה לא כזה פשוט

- 1 וצריך ממש לרדת לדקויות כל מקרה לגופו ואני מסכים עם הדוגמאות שלו והן
 2 רלוונטיות בהרבה מהמקרים, אבל גם כמשפטיים, אם משתמשים במילים כמו
 3 הוגן אז אנחנו יודעים שהמחוקק מדבר על פגיעה בערך חשוב, לא רק בכסף ולא
 4 רק באיזשהו יחס מספרי בין עלות לבין מחיר.
 5 (1:35:17)
- 6 אני חושב שהטעות הגדולה של הרבה מאיתנו בדיון הזה, זה התמקדות בשאלה
 7 כן או לא והעדר התחשבות במקרה ובנסיבות והעדר התמודדות עם השאלה
 8 האם המקרה שעליו אנחנו עכשיו מדברים הוא כזה שאנחנו חושבים שהמדינה
 9 צריכה ללכת ולפעול אקטיבית או דרך רשות הציבורית או דרך מימון, סבסוד,
 10 לאפשר את מנגנון התובענה הייצוגית.
- 11 לטעמי בחלק מהמקרים נראה שמדובר בניצול לרעה במנגנון שהמדינה ייצרה
 12 ובמנגנון חשוב שצריך לשמר אותו ונעשה בו שימוש, איך נאמר בעדינות, מוגזם.
 13 כאן אני מתחבר גם למה שככה מיכל דיברה עליו ובמאמר שלה היא נכנסה אליו
 14 יותר, זה ההבדל בין אפשרות אכיפה שהוא רשות ציבורית שהוא מדבר באמת
 15 על שיקולים ציבוריים או פועלת על סמך שיקולים ציבוריים, לבין היישום של
 16 גורמים פרטיים שמתמשים כראוי, מה שנקרא, באינטרסים פרטיים ותובעים,
 17 מתי שהם רוצים לתבוע ולגיטימי שכך, אבל לכן המשפט הציבורי צריך לבוא
 18 ולשים גבולות שמתאימים לצורך העניין לגידור גם הפעולה הפרטית. לא כל
 19 תביעה פרטית דומה לתביעה פרטית אחרת.
- 20 איריס: בעצם אתה ככה מתחבר, עדי, לדברים שאמר יוסי, שצמחו שריפים מטעם
 21 עצמם, אבל הם מרוסנים על ידי בתי המשפט ובתי המשפט היום, אני חושבת

- 1 שקשה יהיה לקחת את הגלגל לאחור, הם כבר שם, הם כבר הכירו בעילה, הם
- 2 כבר פוסקים את הסעד הזה, השאלה איך אנחנו יכולים לעזור להם?
- 3 עדי: אז אני אגיד
- 4 איריס: אני רוצה גם לעבור, עדי, אחריך לשמוע את התעשייה, את עורך דין שלומי לויא
- 5 שאיתנו, בסדר? אז ככה קח את זה בחשבון, סכם את הדברים, כן.
- 6 עדי: אני ממש בקצר עוד שתי נקודות. אני לא אוהב את הכותרות של מקטינות,
- 7 אוקיי? שריפים מטעם עצמם, אוקיי, בסדר, בא מישהו והגיש תביעה, יכול להיות
- 8 שהוא מגיש תביעה נורא נורא חשובה שמגינה על הציבור מפני פגיעה ויכול
- 9 להיות שהוא מגיש תביעה שיש לו בה אינטרס פרטי בין אם כי יש שם כסף
- 10 שאפשר להשיג ובין אם כי מדובר בתביעות שיכולות להיות גם סחטניות, רק כדי
- 11 לגרום לפשרה, מכיוון שהגוף הנתבע לא רוצה להתעסק בנושא ואני לא חושב
- 12 שכל תביעה דומה לאחרת ולא כל תובע דומה לאחר ואני לא נגד אכיפה פרטית.
- 13 אני בעד אכיפה פרטית, אני רק אומר, כי חלק מ, כשמדובר בתובנה ייצוגית, זה
- 14 חלק מהמנגנון הציבורי שצריך לגדר מתי זה מתאים ומתי לא מתאים.
- 15 אני רוצה ברשותך לסיים באנלוגיה של אולי טיפה מחשבה.
- 16 אם אנחנו מדברים על מחיר בלתי הוגן ובעצם יש פה איזושהי אמירה שהיא
- 17 הרבה פעמים היא דמגוגית לחלוטין, כשאנחנו משתמשים בכלים ומונחים
- 18 והצדקות שנובעות ממקרי קצה, שהם בעצם מוצרים חיוניים או מקום שיש קהל
- 19 שבוי אמיתי ושם דרושה התערבות ואז לוקחים את הרעיון הזה, או את שיטת
- 20 הניתוח הזו ומיישמים במקרים שאין בעינם לבין אותם מקרים שבשבילם נוצר
- 21 החוק, אין בעינם דבר.

דבר שני, הדיבור על נטל עודף ומחיר מופרז לעומת המחיר התחרותי מבוסס	1
עלויות, הניתוח הסטטי המאד מאד פשוט וראשוני שאלון ודייוויד קודם שמו. הוא	2
נקודת התחלה טובה אבל הוא ממש ממש לא מספיק והוא מתעלם בעיניי	3
מהעיקר. והעיקר בדיני התחרות הוא לא האם הגענו למחיר הנכון בנקודת זמן זו	4
או לא.	5
העיקר הוא האם מנגנון השוק מאפשר תחרות ומאפשר חדירה של מתחרים	6
ככה שלאורך זמן תהיה לנו תחרות אפקטיבית והדגש לפי דעתי צריך להיות על	7
המנגנון התחרותי, על זכותו של מתחרה להשתתף בשוק והשאלה אם מונעים	8
ממנו את ההשתתפות ועל התפתחות דינאמית לאורך זמן והניתוח התורת	9
המחירים שנה א' הזה, הוא ניתוח שיש לו בסיס נכון אבל הוא מטעה אותנו	10
בנסיבות ובקטע הזה, תשובה קטנה למה שדייוויד אמר או אומר הרבה פעמים,	11
מה בין זה לבין קרטל? גם בקרטל אנחנו משווים למחיר תחרותי כשאנחנו רוצים	12
לפצות בדיעבד והוא צודק לחלוטין וכמו שאת אמרת, לפעמים צריך לעשות	13
ניתוח שקשה בתור כלכלנים לעשות אותו בצורה מדויקת וכמשפטנים אין לנו	14
ברירה וצריך על דרך הערכה וזה לגיטימי.	15
איפה הבעיה שלי? במיזוג יש פיקוח מראש מכיוון שאנחנו אומרים, אנחנו לא	16
רוצים לתת לפירמה להתרחב ולמדר או להדיר מהשוק בדרך של רכישה, זה	17
משהו חד פעמי, פתאומי, זה נותן לה המון כוח. אבל אם אותה פירמה במקום	18
מיזוג, הייתה מפתחת לעצמה את היכולת, כן, מפתחת מחלקה שעוסקת בעוד	19
נושא, מה שנקרא צמיחה אורגנית מבפנים, אף אחד לא מונע מאף תאגיד	20
לפתח לעצמו יכולות בזמן שאותו דבר בדיוק שהיא רוצה להשיג שהיא רוכשת	21
חברה אחרת שיש לה את היכולות האלה, שם ההתערבות היא חזקה ובפיקוח	22

משמעותי מכיוון שיש הבדל עצום בין התערבות בשוק והדרה של מישהו שכבר	1
בפועל בשוק לבין ליצור משהו בפעולה אורגנית מבפנים ואני רוצה ברשותך	2
לסיים בשתי אנלוגיות שחסרות לי פה.	3
(1:40:37)	4
כשאנחנו מדברים על כפייה, בעצם כשמדברים על מחיר בלתי הוגן וכולי, המוטו	5
הוא כפייה על צרכנים לשלם משהו שאין שום הצדקה שישלמו, אם כך האנלוגיה	6
שצריכה לשמש אותנו היא לא זהה, היא מה שיש לנו בדיני החוזים.	7
אם אני קניתי משהו במחיר שהיה ממש ניצול לרעה של מצב שבו הייתי שבו	8
לרעה ולא הייתה לי ברירה, יש לי עילה בשם עושק בחוק חוזים והעילה הזו היא	9
עילה שאפשר להשתמש בה כדי להבין מתי נכפיתי למרות שחתמתי על החוזה.	10
אם צריך פיקוח מחירים ואנחנו חושבים, בניגוד לדעתי, אבל נניח שחושבים,	11
שכל מונופול באשר הוא, גדול או קטן, קצר טווח או ארוך טווח, כל מונופול זקוק	12
לפיקוח על מחירו ואז נשאר מנגנון הרבה יותר פשוט, תכריז הרשות או יכריז	13
בית המשפט בתביעה פרטית משפטית, שאני פירמה מונופוליסטית. בשלב הזה	14
תוסמך הוועדה לפיקוח מחירים לפקח על המחיר שלי מכיוון שלטעמם של אלה	15
שרוצים פיקוח על כל מונופול זו הצדקה מספקת, יש לנו גוף הרבה יותר טוב	16
מבית המשפט, בפיקוח על מחירים, בלתי מושלם בעליל. הוועדה הזו היא לא	17
מושלמת, הטכניקות שלה לה מושלמות אבל בוודאי יותר טוב מאשר שופט	18
שנוגע בנושא פעם ראשונה.	19
אם רוצים לעבוד בצורה מסודרת, בואו נכניס לחוק שכל מונופול בעצם מחיריו	20
יפוקחו על ידי וועדת המחירים.	21

- 1 עכשיו, לא שאני חושב שזה פתרון פרקטי ואני רוצה מילה אחת על הפרקטיקה
- 2 של זה. אני חושב שאלה האנלוגיות שצריכות להנחות את הפיקוח והניתוח צריך
- 3 להיות כל מקרה לגופו לגבי עד כמה המקרה הזה הוא מאותם מקרים כן
- 4 קיצוניים, שדורשים התערבות משפטית שבעצם שם המדינה מגינה על אזרחיה
- 5 מפני תאגיד רב עוצמה.
- 6 איריס: עדי, תן לי לקחת את הדברים המלאים, מסודרים, מיודעים האלה שאמרת כאן
- 7 עכשיו ולדלות מתוכם את המילה עושק, כי המילה עושק, אתה יודע, יש בה
- 8 משהו מאד ככה, מזעזע, זה גם הביטוי, זו גם העילה שעשה בה שימוש השופט
- 9 עופר גרוסקופף, בהיותו שופט מחוזי כאשר הוא אימץ את העילה של התמחור
- 10 הגבוה הבלתי הוגן, הוא אמר בעצם, זה כמו עושק וכאן אני רוצה לעבור לעורך
- 11 דין שלומי לויא, כן שנמצא כאן מטעם או נמצא באיגוד לשכות המסחר,
- 12 התעשייה מבחינתי כאן.
- 13 אומרים התובעים הייצוגים, עורך דין רינן גרשט, שנמצא כאן, שלום רינן ועורך
- 14 דין שחר בן מאיר ששמענו אותו, כן, אומרים התובעים הייצוגיים: "חבר'ה, נמאס
- 15 לנו שעושקים אותנו ועושקים אותנו הצרכנים, משום שאנחנו יודעים שבחו"ל
- 16 אתם מוכרים בפחות וכאן משום שאנחנו כלכלת אי כן, ומשום שיש כאן שווקים
- 17 ריכוזיים, אז לוקחים מאיתנו מחירים יותר גבוהים. אולי הגיעה העת, לא תמיד
- 18 אפשר לטפל רק בחסמים, לפעמים צריך לטפל רק בסימפטום וכשהמחיר הוא
- 19 מופרז, אז בואו, אתם צריכים לדעת שגם שם נתערב. איך אתם רואים את
- 20 הדברים? עורך דין לויא שלום
- 21 שלומי: שלום, איריס שאלה מצוינת ואני יכול להתייחס אליה בהרחבה, למרות שזה לא
- 22 הנושא שעליו רציתי לדבר. את מדברת כרגע על העניין של יוקר המחיה ואפשר

לבצע כאן בדיקות מאד מדוקדקות כדי לבוא ולהסביר למה חלק גדול מיוקר	1
המחיה בישראל נובע דווקא מעלויות של המונופולים המוחלטים בבעלות	2
המדינה, אם זה מים ואם זה ארנונה, הטייס האוטומטי שעלה ב 30 אחוז בעשר	3
שנים שאין לזה אח ורע, עם תוצאה של תמחור של ספקים בחו"ל שמשווקים	4
לאנשים שונים ומדינות שונות בעולם.	5
המחירים שמשווקים, שמרשים למכור בפולין הם לא המחירים שמרשים למכור	6
בישראל. היצרן בחו"ל מחלק, הרבה יצרנים מחלקים את העולם לאזורים והרבה	7
מאד פעמים למרות שהמחיר כאן יותר יקר מאשר בחו"ל, את תראי שהרווח של	8
היבואן או של היצרן כאן, הוא רווח די זעום אז להסתכל רק על סוגיית המחיר,	9
זאת הסתכלות די פשטנית בעניין.	10
אני יכול להמשיך ולהרחיב בעניין הזה, אבל כמה נקודות על הנושא שלשמו	11
התכנסנו, של המחיר הבלתי הוגן.	12
אני כן חושב שהעיסוק המשפטי הנרחב לאחרונה בסוגיה הזאת, זה איזושהי	13
הבאה משפטית לדעתי של תרבות ה"בא לי", למה הכוונה "בא לי"? בא לי	14
לקנות יותר בזול, אנחנו נגיד למונופול מה בדיוק מבנה העלויות שלו וממנו נגזור	15
את המחיר או טווח המחירים שהוא רשאי למכור, כאילו שמדובר במשימה	16
פשוטה וכאילו יש רק טווח שממנו מותר למכור.	17
בגילוי הדעת של הממונה פרופסור גילה הוא דיבר על עשרים אחוז, מעבר	18
לעובדה שמדובר באיזשהו מספר שרירותי שאפשר לבוא ולשאול למה זה לא	19
למטה או למה המספר לא למעלה, גם העובדה שהוא מתעלם בשונות של	20
שווקים, זאת נקודה אחת.	21

- 1 אבל אני חושב, אני רוצה לדבר על נקודה אחרת. אנחנו מדברים על מונופולין
- 2 ומה שחשוב לציין בהקשר הזה זה את השונות האדירה שקיימת בין מצב שבו
- 3 יש מונופול אחד, שחקן אחד בשוק לבין מצב שבו יש מונופול ויש לא מעט
- 4 שחקנים אחרים בשוק. למשל, אני הולך לשחקנים החשודים המידיים אם זה
- 5 בתחום סכיני הגילוח או בתחום משחות השיניים.
- 6 (1:46:03)
- 7 בסכיני הגילוח כולם מדברים ג'ילט, אבל יש לנו גם מותגים אחרים, אדיסון,
- 8 דורקו, שיט, מרקור, פדר ואחרים. או בתחום משחות השיניים, כולם, החשוד
- 9 המידי, קולגייט. יש לנו את פרדונטקס, יש לנו את קרסט, יש לנו את מרידול של
- 10 טבע, סנסודיין, אורל בי ואחרים.
- 11 הנקודה שאני רוצה להבהיר היא, שאם יש שוק שבו יש תחרות ואין מונופול
- 12 מוחלט, אני לא חושב שיש הצדקה אמיתית להתערבות בפעילות של המונופול
- 13 הצרכן הוא לא טיפש, אם הצרכן מחליט שהוא רוצה לשלם את הפרמיה
- 14 העודפת למותג המוביל, מי אנחנו שנגיד לו לא, האח הגדול שיתערב במחירים.
- 15 חוץ מזה אנחנו גם יודעים שיש גם גבול למחיר שמונופול יכול לדרוש.
- 16 אם על ששיית קוקה קולה נדרוש מיליון דולר, אף אחד לא יקנה את זה. אנחנו
- 17 למעשה מבססים כאן סוג של עונש על הצלחה. ברגע שאני הפכתי למונופול, אז
- 18 מענישים אותי.
- 19 אני גם לא חושב שכולם חייבים לקנות את המותגים שהתבדלו ויש להם את
- 20 הביקוש הגדול ביותר. לא יקרה שום דבר אם במקום קוקה קולה ייתנו פפסי
- 21 קולה או ייתנו טמפו. מי אמר שהרצון של הצרכן לקנות דווקא את המותג הזה,
- 22 המשמעות שלו היא התערבות במחירים של המונופול, למה?

- 1 איריס: זאת אומרת, אתה בא ואומר חרם צרכנים זאת הדרך, אם באמת רוצים
 2 להשפיע, לא דרך רגולציה ולא תובענות ייצוגיות, אל תקנו.
 3 אבל אני רוצה לשאול באמת
 4 שלומי: אני אגיע גם לפתרונות באמת זה לא יהיה ארוך ודבר נוסף שכחנו עוד סוגיה, יש
 5 לנו גם את היבוא האישי. היבוא האישי עולה בצורה אקספוננציאלית, הדואר
 6 קורס מהחבילות שמגיעות לישראל, אנחנו מדברים על עשרות מיליוני חבילות
 7 שמגיעות לישראל במגוון רחב של תחומים, מצאנו כאן פתרון מצוין.
 8 דבר נוסף, עכשיו, מחיר בלתי הוגן, כולנו מבינים, זה לא עניין חד ערכי, הוא
 9 משלב בתוכו גם שיקולים ערכיים, גם שיקולים חברתיים וגם שיקולים כלכליים.
 10 מהסיבה הזאת אנחנו יודעים מצוין שלמשל בארצות הברית, בקנדה
 11 ובאוסטרליה מותר למונופול לגבות מחירים גבוהים, אין עם זה בעיה, זה לא
 12 דבר שהוא אסור ואם אני אגע ממש ב – brief גם על הטענות שמדברות על
 13 למה לא לגעת במחירים של מונופול, אז אם אנחנו משווים את זה לעלויות של
 14 מונופול, אנחנו למעשה יוצרים לו חוסר תירוץ להתייעל. אני אנפח כמה שיותר
 15 את מנגנון העלויות שלי כדי שאני אוכל אחר כך לגבות מחיר יותר גבוה.
 16 אם ההשוואה תהיה למתחרים שלי אז למה לי להשקיע, בסך הכל ייתנו לי
 17 לגבות מחיר דומה, אין לי סיבה להשקיע.
 18 עכשיו אנחנו יודעים שכן קיימים כלים של תעריף, או כלים של פיקוח על מחירים,
 19 אבל ההבדל הגדול הוא שהתעריף, הפיקוח על המחירים זה דברים שנקבעים
 20 מראש, תוך כדי סיג ושיח בין הרגולטור לבין מי שמפוקח על ידו. כאן כשבאים
 21 עכשיו לדבר על מחיר בלתי הוגן, מדברים על מחיר בלתי הוגן בדיעבד.

1	אנחנו לא יודעים את זה בשלב ההתחלתי, אנחנו יוצרים כאן למגזר העסקי,
2	למגזר העסקי ולשוק הפרטי חוסר וודאות עצומה וצריך עוד דבר לזכור, שרק
3	לאחרונה במסגרת אחד השירים הגדולים לחוק התחרות הורחבה גם ההגדרה
4	של מונופול.
5	אנחנו כבר לא מדברים כבר רק לכאורה על המבחן התחרותי בלבד, שמדבר על
6	חמישים אחוז פלוס מנתח השוק, של, ברגע ש, כששאלת השאלות היא כמובן
7	מהו השוק הרלוונטי, אלא גם על כוח שוק משמעותי.
8	אני היום בחשיפה לתובנות ייצוגיות בלי לדעת בכלל שאני כזה גם מתחת ל 50
9	אחוזים.
10	אי אפשר כל היום לחיות תחת איום משפטי של תובענות ייצוגיות. זה פגיעה
11	במוניטין, זה עולה הרבה מאד כסף בכתבי ההגנה.
12	התייחס קודם פרופסור שפיגל לכל מיני תובענות ייצוגיות שהן תובענות
13	מופרכות. ברור שלא כל התובענות הייצוגיות הן תובענות מופרכות, אבל יש גם
14	הרבה כאלה. למשל, סתם כדי לסבר את האוזן, סיפר לנו כאן חבר לשכה, יש
15	איזשהו חוק ישן שבא ואומר שבכל מקום שנותן שירות לצרכנים מעל 500 מטר,
16	צריך להיות מתקן מים לציבור. קרה מה שקרה באחת החנויות והתקלקל מתקן
17	המים, מה לעשות ובדיוק באותו הזמן שהתקלקלה המכונה ועד שהגיע מישהו
18	שיחליף את המכונה, כבר דאגו להגיש נגד אותו בעל עסק תובענה ייצוגית. לכי
19	תתמודדי עכשיו עם התובענה הייצוגית, עם השיימינג, עם העלויות לעורכי דין,
20	עם ההתעסקות בדבר הזה ועל מה?
21	(1:50:53)

- 1 אז אני אומר, אם אני מציע דרכי התמודדויות ואני באמת מתחבר לדברים
- 2 שנאמרו כאן קודם לכן. אז קודם כל צריך להתייחס יותר לפתיחת שווקים
- 3 לתחרות, צריך לדבר על הסרת חסמי כניסה וכן, גם על צרכנות נבונה.
- 4 אנחנו יודעים שהיום, בעידן של הרשתות החברתיות, יש כוח עצום לצרכנים.
- 5 מספיק פוסט אחד באתר כמו "הצינור" או במקומות אחרים כדי ליצור שינוי
- 6 ולעשות שיימינג, הצרכנים הם לא מטומטמים. הצרכנים לא חסרי ישע. מקבילית
- 7 הכוחות בין העסקים לבין הצרכנים היא לא מה שהייתה לפני עידן המהפכה.
- 8 אנחנו היום בסיטואציה אחרת לגמרי.
- 9 איריס: תודה רבה עורך דין לויא ואני רוצה לפנות אלייך עורכת דין טל אייל בוגר פישר
- 10 בכר חן, מעורכות הדין המובילות בתחום הזה ואני ככה יש לי את העונג ללוות
- 11 את טל מזה שנים ואני שמחה לארח אותך כאן.
- 12 אומר לנו עורך דין לויא צרכנות נבונה, הצרכנים ייבחרו, שלא ייקנו. הוא אומר גם
- 13 ייבוא אישי, קוטג', אפשר שלא לקנות בבית ישראלי? קוטג' זה משהו שאפשר
- 14 לייבא ביבוא אישי, עכשיו, נכון את מייצגת את תנובה, זה ככה אולי לא פייר כן,
- 15 להעמיד אותך ככה מתוך שאלה כזאת שהיא שאלה אקדמית כללית בדיון הזה
- 16 אבל איך את רואה את הדברים? איך את תרצי להתייחס אליהם?
- 17 טל: אז תודה איריס, תודה שהזמנת אותי ומרכזת לפורום המעניין הזה, אני
- 18 מייצגת תאגידיים שונים בתובענות ייצוגיות בעילת מחיר מופרז. כל מה שאני
- 19 אומר עכשיו זו דעתי האישית, זו איננה עמדת הלקוחות שלי.
- 20 נכון, הקוטג' יש פסק דין של השופטת שטמר ששחרר בן מאירי ייצג את התיק
- 21 הזה ונקבע שם שתנובה גבתה מחיר גבוה ברווח תפעולי של 19 וחצי אחוז עד

22 וחצי אחוז מרווח תפעולי , ב- reference שנע עד פחות משלושה אחוז	1
מנקודת ה reference .	2
תיק הקוטג', שאני לא אתייחס אליו מעבר לכך, הוא רק מהווה הדוגמה	3
הראשונה של תביעה לגופה ואני חושבת שבית המשפט העליון, שאגב נתן	4
עיכוב ביצוע על פסק הדין של השופטת שטמר, בשנה הקרובה אני מקווה שהוא	5
יידרש באמת לגדור את גבולות הגזרה של העילה ככל שהיא קיימת, יש שם	6
שלושה תיקים שתלויים בפני בית המשפט העליון כיום. שהתיק של קוקה קולה	7
הוא הראשון, שקבעו בו דיון לדצמבר.	8
אני רוצה להתייחס לכמה דברים בצורה אקלקטית, שעלו כאן, ראשית, נקודה	9
ראשונה על הקושי שבעילה באופן כללי, ברמה הקונספטואלית, אמרה את זה	10
לירון נעים וזה בסיסי ביותר בכל מה שעוסק בהגבלים.	11
גם בית המשפט העליון, מה זה גם, בית המשפט העליון אמר שהליבה של	12
החוק זאת יד התהליך התחרותי ובמובן זה האלמנט של הניצול, exploitation ,	13
מה שקוראים האדרה , הוא הבן החורג בחוק הזה, הממשק הסופי עם הצרכנים	14
הוא ככה יותר דיני צרכנות ובהרבה מאד היבטים אחרים, פחות אינטואיטיבי	15
להגבלים וההבדלים, אני אומרת את זה ברמה הקונספטואלית ולא רק בקושי	16
של העילה הפרגמטית, כי קושי, את אמרת את זה קודם ובצדק, בתי המשפט	17
עוסקים בשאלות הרבה יותר קשות.	18
את יודעת, ילד שאיבד יד צריך עכשיו לשלם את הנזק, אני לא מקנאה באף	19
שופט או שופטת שצריכים לשבת על האובדן של דברים כואבים עוד יותר. אבל	20
זה לא רק זה, זה לא רק הקושי הפרגמטי של החושבים, זה הרבה יותר עמוק	21
מזה.	22

פרופסור גילה במאמריו ניסה לייצר, גם בנייר האפור, הוא ניסה לייצר הקבלה	1
לקרטלים, למיזוגים, אני חושבת שאין מקום בכלל להשפעה הזאת.	2
מהרבה פעמים אני אמנה שניים. אחד, בעוד שבקרטל ובמיזוג, אני, אם אני	3
ממנכלת תאגיד מסוים, יש לי נורת אזהרה בסיסית ומקדם זהירות, את עושה	4
עסקים עם חברה אחרת. בין אם יש לי פיקוח מראש כמו בדיני מיזוגים, פה אני	5
צריכה להימנע מהסדר כובל, אני עושה עסקים עם תאגיד אחר. זאת נורת	6
אזהרה ומקדם זהירות שלא קיים בהתנהגות של מונופולין, נקודה ראשונה.	7
נקודה שנייה, חשובה שמבחינה בין כל נורמה שהיא של עילת המחיר המופרז	8
לכל הנורמות האחרות בהגבלים עסקיים, היא שקו הגבול המספרי המאד מאד	9
מחודד, שמעבר אליו תמצא הפירמה המפירה, הוא חלק מיסודות העילה ולא	10
משמש נקודה חשובה לכינוי הנזק.	11
אין אף עילה אחרת בדיני ההגבלים העסקיים שבו מספר כמותי חד קטר אומר,	12
מכאן וצפונה, התאגיד מפר ולא. זה הבדל מאד מאד משמעותי לטעמי בעילה	13
הזאת, ככל שהיא קיימת ונראה מה בית המשפט העליון יאמר על זה.	14
(1:56:06)	15
נקודה נוספת, א-סימטריה במידע, התייחס אל זה פרופסור קלמנט. א-סימטריה	16
במידע, שהוא שיקול חשוב כמובן, הוא לא חזות הכל לטעמי.	17
בקונטקסט של תובענות ייצוגיות, כדי שתעלה הטענה של א-סימטריה במידע,	18
ראשית המבקש הייצוגי צריך להרים איזשהו נטל כלשהו, אחרת זה פתח בלתי	19
נסבל לקבל גישה למידע מעצם קיומו של הליך. זה בוודאי זהירות של הדבר	20
הזה ולהרים נטל, עמד על כך פרופסור שפיגל על כל מיני דוגמאות של,	21
דוגמאות של ניצול ההליך המשפטי שהן לא ראויות. זה נקודה ראשונה.	22

נקודה שנייה, תאגידים ללא מערכת תמחיר. יש תאגידים סופר רציניים שאין	1
להם מערכת תמחיר. זה בעיקר חשוב לתאגידים עם קו מגוון של מוצרים	2
שרוצים כמובן ועמד על זה שלומי פוליזט, כאילו שהנתונים מחכים שם ואיך	3
עושים העמסות ומה בין חשבונאי לכלכלי. כל הבעיות האלה הן בוודאי רציניות	4
וחשובות, אבל יש תאגידים שאין להם בכלל מערכת תמחיר.	5
במשך 15 שנה ייצגתי חברות, בצורה קצת יוצאת דופן מהצד התובע שביקשו	6
לקבל מידע מרשות הדואר והייתה טענה שרשות הדואר התנהגה בצורה	7
שניצלה את מעמדה לרעה.	8
ניהלנו הליך שלם לפי חוק חופש המידע, זכינו בו ולאחר מכן התברר שלרשות	9
הדואר, שהיא הייתה צריכה, היינו רגע לפני ביזיון בית משפט, כי הם לא ביצעו	10
את מה שבית המשפט אמר, אז אמרו, אין לנו מערכת תמחיר.	11
אז כן, יש חברות רציניות ביותר שאין להם מערכת תמחיר. זה היה לאחרונה,	12
אז אינני יודעת מה המצב היום, אבל האם זה ייזקף לחובתם? בוודאי שלא	13
לטעמי. אז זה אפרופו אסימטריה במידע.	14
מחיר מבוסס עלויות אני חושבת שגם הדין האירופי מכיר את זה בצורה חד	15
משמעית. לצד הביקוש יש מקום שהוא נוקט במילה ערך כלכלי, אגב גם בפייזר	16
וגם בהרבה מאד הליכים אחרים, (ביטוי מקצועי לא ברור, 1:58:07) זה בעצם	17
עוד איזה ביטוי לכך שיש מקום לביטוי הצרכני ואפרופו בידול, ששלומי נדמה לי	18
הזכיר אותו, בואו ניקח לדוגמא את אאודי וסקודה. 90 אחוז מהפלטפורמה היא	19
אותו דבר, כל הערך הנוסף הוא על הבידול הזה של הסקודה ושעל זה במחירים	20
הרבה יותר גבוהים באאודי מאשר בסקודה ולא בגלל עלויות.	21

אז מה זה אומר? שנתעלם רגע מהסוגיה אם זה מונופולין או לא מונופולין. האם	1
אתה רוצה להיות בעולם שבו לא יהיה בידול? שבו אנחנו נצמצם את התמריצים	2
לבידול ואם עכשיו נחשוב על שתי חברות באותו שוק, סליחה, מייצרות מוצרים	3
באותו שוק, אחד מוצר יותר טוב מהשני, אבל עדיין באותן עלויות, אז מה אנחנו	4
מצפים, שהמחיר יהיה אותו דבר? ואם החברה שמייצרת את המוצר היותר	5
איכותי, עכשיו תתייעל ותזיל עלויות אז אני אבדוק את המרווחים של ואני	6
אדרוש ממנה להוריד מחירים, כל מיני עיוותים שנוצרים כאן, בעיניי בעייתיים.	7
מילה על פייזר שפרופסור גילה איזכר, בשאלה הנורמטיבית של דו שלבי או לא	8
דו שלבי, אני קוראת את פסק הדין של פייזר בצורה אחרת. הבהירו שם אמנם	9
שלושיות האכיפה יש שיקול דעת רחב אבל השיקול דעת שלהם צריך, הם	10
צריכים לבסס את הטענה כראוי ועוד נקבע בפסק הדין של court of appeals,	11
שאם אני באה או הפירמה החשודה מביאה טענות שונות, רשות התחרות	12
חייבת לבדוק אותם, כלומר, השאלה אם די במבחן אחד או לא די במבחן אחד,	13
התוצאה המעשית היא שאם מעלים טענות כנגד, חייבים לקחת אותם בחשבון	14
איך שאני חולקת ... צריך לעשות של פייזר גם בסוגיית הביקוש, כן יש לזה	15
מקום, ראה economic value וגם בסוגיה של האם מבחן אחד או לא מבחן	16
אחד, אנחנו רואים את זה, אני רואה את זה אחרת.	17
נקודה נוספת שעלתה פה, עלתה על ה-20 אחוז. בגילוי דעת 1\14 אחד	18
הקשיים ופרופסור גילה, עוד אז אמר, נכון, צריך איזשהו מספר ברור שהוא	19
שרירותי, המבחן הוא שרירותי. הוא לא מבוסס על הפריקה, אין הוכחה שהוא	20
מתאים לכל הענפים ובעצם עכשיו, מה שיש ברשימה של פרופסור קלמנט של	21
20 אחוז כאינדיקציה חיובית היא הקצנה אפילו של כל הבעיות שהיו לנו בגילוי	22

דעת 1\14, כי בעוד שב – 1\14 לפחות תאורטית, נכון ששלומי אמר שסעיף 4	1
הפך מהר מאד לבנג' מרקר, אני מסכימה מאד עם האמירה הזאת, אבל לפחות	2
היית יכול להיות, היית לפחות בעולם תאורטי של הסייב הרבור, עכשיו ההמלצה	3
שלי זה יהיה אינדיקציה לאקססיביות, היא אני חושבת הקצנה של העמדה עם	4
כל הבעייתיות שהיא רק יותר חמורה, כך שאני רואה את הדברים אחרת.	5
(2:00:45)	6
איריס: אוקיי	7
נקודה אחת לפני אחרונה רק? אולי אחרונה וכך אני אסיים כי יש המון מה	8 טל:
להגיד, אבל אם יש עילה ואת שאלת את השאלה האם יש מקום לבתי המשפט	9
או רגולטור וכולי, אז אחד יש, הייתי חושבת שאם מפעילים את העילה הזאת יש	10
חשיבות רבה שהיא נצפית מהעתיד ולא סעד אחורה נזיקי ונקודה שנייה זה מי,	11
אז העובדה של רשות התחרות, לא רק שיש את התחרות בעניין, זה שאלה	12
סופר חשובה, יש לה נגישות למידע של צד ג', היא נקודה נורא נורא חשובה כי	13
אני, אם אני תאגיד נתבע ואני ואפילו מפשיטים אותי ואני מראה את מערכת	14
התמחיר שלי, תחת הכל ואין פערי מידע, את המידע של המתחרה שלי, אין לי.	15
לרשות התחרות כן יש נגישות לדבר הזה ולכן המומחיות שלה ונגישות שלמידע	16
שלה יכול להיות סוג של מסננת כתנאי סף לתביעה פרטית אם בכלל. אלה	17
המחשבות שלי	18
איריס: כן, אנחנו שומעים כאן דברים מאד משמעותיים, ממש מהשטח ואני חושבת	19
שזה יהיה רק הוגן לחזור עכשיו בשלב הזה אליך פרופסור דיוויד גילה, כן	20
ולאפשר לך כן לומר משהו.	21

- 1 תראה איזה דברי שמענו כאן, זה מקבע את השוק, זה מקבע תמריצים, זה לא
- 2 ראוי שנתערב בדיעבד, אנחנו לא יכולים לעשות את זה כן, אין דרך נכונה
- 3 לכמות, לכמת כן, את המספרים האלה. אתה מציע משהו שהוא קיצוני ולא,
- 4 ולמעשה אין לו באמת אחיזה טובה בפסיקה ובספרות בארצות חוץ.
- 5 דיוויד ואולי גם אלון, כן, אני מחזירה את שרביט הדיבור אליכם, כדי לשמוע אם
- 6 תרצו לומר דבר מה בתשובה לדברים ששמענו כאן היום. דיוויד
- 7 יאיר: איריס, גם אני אשמח להגיד כמה מילים
- 8 איריס: כן, יאיר גם אתה איתנו, נכון. אני ככה חושבת שאולי דיוויד ואלון ירצו לומר
- 9 משהו, אבל אם אתם מוותרים וככה מעבירים ליאיר זה גם בסדר.
- 10 יאיר: אני יכול אחרי, אין בעיה
- 11 דיוויד: לא, לא, אז קודם יאיר, בוודאי
- 12 איריס: טוב
- 13 יאיר: דיברו לפניי כבר כלכלנים ואני מסכים עם רוב מה שאמרו, אולי אם כל מה שהם
- 14 אמרו אז אין לי המון מה להוסיף, אז אני אהיה קצר. קודם כל הבהרה, גילוי
- 15 נאות, אני בתקופתי ברשות לא התעסקתי הרבה עם מחיר מופרז, אפשר להגיד
- 16 שלא התעסקתי בכלל כי גילוי דעת 1\17 יצא, נכתב לפני שהגעתי וחוות דעת
- 17 יועץ נכתבה אחרי שעזבתי, אז לא התעסקתי בזה שם.
- 18 אני שמח שהרבה פעמים הדיונים האלה מידרדרים לשפה של אוהב מונופולין,
- 19 שונא מונופולין, וונצואלה, ארצות הברית, לא הגענו לשם היום, שזה טוב, אבל
- 20 משהו אחד קצת הפריע לי.
- 21 דיוויד אמר שהעמדה של הרשות היא אידיאולוגית. מצאתי את זה קצת מקומם,
- 22 זה מעין רמז שהעמדה שלו היא מקצועית ואילו העמדה של הרשות היא באה

מאידיאולוגיה, אפילו קצת תמוהה כי דווקא העמדה של הרשות היא עקבית עם	1
רוב כמו שיוסי אמר, עם העמדה של רוב אנשי המקצוע בתחום, אז אותי באמת	2
מעניין רק השאלה המקצועית, לא השאלה האידיאולוגית והשאלה המקצועית זה	3
האם אנחנו יודעים לעשות את זה בצורה שתגרום פחות נזק מתועלת או לא.	4
באמת השאלה האידיאולוגית היא מאד משנית פה.	5
אז שתי הערות על זה. קודם כל הרבה אנשים שנמצאים פה על השיחה וגם	6
הרבה אנשים שלא נמצאים פה על השיחה, מתפרנסים מאד יפה מהסוגיה	7
הזאת, צריך לשאול מאיפה מגיע הכסף הזה שמתפרנסים ממנו. יכולים להגיד	8
לעצמנו זה בא מהטייקונים, אולי זה אפילו טוב כי עודף הכסף מאמלל אותם	9
אבל אנחנו לא באמת מאמינים בזה.	10
הכסף מגיע אולי גם מהטייקונים אבל גם מהציבור במחיר מתגלגל על מחירי	11
המוצרים, גם מכספי הפנסיה שלנו, כי חלק מהחברות הן חברות ציבוריות.	12
אי אפשר להתעלם מהעלות המאד מאד גדולה של קיום הסוגיה הזו, אז אפשר	13
להגיד גם בקרטל יש עלות רגולטורית וגם במיזוג יש, קרטל חברה יכולה	14
להימנע ממנו ומיזוג זה עניין, גם אפשר להימנע ממנו והוא גם עניין חד פעמי,	15
אבל תמחור אין מנוס, כל חברה צריכה בכל רגע נתון לתמחר כל מוצר וכל	16
שירות. אם כל פעם שהיא תעשה את זה היא תצטרך לקבל ייעוץ, אז תהיה	17
עלות רגולטורית ומשפטית אדירה שתתווסף להרבה עלויות שכבר קיימות. אי	18
אפר להתעלם מזה.	19
(2:06:06)	20
הנושא השני זה מהו המחיר הנכון, כי אי אפשר לקבוע, אי אפשר להגיד מהו	21
מחיר מופרז, בלי שאנחנו יודעים מהו המחיר הנכון, אז אני עוד מספיק מבוגר	22

שכאשר עשיתי דוקטורט אז הנושא של כלכלות סוציאליסטיות היה עוד נושא	1
מעניין, אפילו לקחתי כמה קורסים בזה אצל פרופסורים שהיו מהמובילים בתחום	2
מהגוש המזרחי ואחד התובנות המאד חזקות שעלו מהמחקרים שלהם הם	3
שאחת הסיבות שהמערכות האלו נכשלו, הוא שפקידים פשוט לא יודעים לקבוע	4
מה המחירים הנכונים.	5
מחירים זה דבר, דבר מאד מאד מורכב. יש חברה המתמחרת על פני, על פני	6
סל של מוצרים הרבה פעמים, זה עוד יותר חשוב, תמחור זה סוגיה דינמית, זה	7
לא סוגיה סטטית, יש המון שיקולים דינמיים שנכנסים לתמחור.	8
היום בכלכלה יותר ויותר מבינים את זה ויותר ויותר מכניסים את זה למודלים,	9
להתייחס לתמחור כדבר פשוט, להסתכל על עלויות ולהוסיף איזה אחוז מעל זה,	10
זה פשוט לא יביא לתוצאה הנכונה.	11
אז זה נכון שגם שוק חופשי לא מבטיח לנו תמחור יעיל, יש אנחנו יודעים שיש	12
כשלי שוק, כוח שוק הוא כשל שוק, אבל לפחות השוק החופשי נותן איזושהי	13
תוצאה שמסדר שני היא איזה תוצאה סבירה, זה מאד שונה מפקידים שיגידו	14
עכשיו אנחנו יודעים לתמחר את כל המוצרים כל הזמן ואם כלכלנים חושבים,	15
מישהו שחושב שהוא יודע לתמחר מה המחירים הנכונים, מבחינתי או שהם	16
כלכלנים או שהם כלכלנים מאד לא צנועים, כי רוב הכלכלנים לא חושבים	17
שאפשר, אז	18
קודם כל יאיר, תודה רבה ככה על המאמץ ואתה מתחבר אלינו מבחוץ, מרחוק	19 איריס:
ותודה על התרומה הזאת שלך לתוך השיח הזה, תרומה חשובה כי יאיר אילת,	20
דוקטור יאיר אילת הוא גם כלכלן, הוא גם לשעבר הכלכלן הראשי ויש לו את	21

- 1 זווית הראיה המעניינת הזאת של רשות התחרות אבל הוא גם הגיע משוק
 2 פרטי, הוא גם מכיר את הצד הזה.
- 3 אני שמחה על הדברים האלה ואולי לפני שאני חוזרת אליך דייוויד, ניתן עוד
 4 כמה דקות, אני ערה לזמן שאוזל כן, אבל בכל זאת נשלים ככה את מעגל
 5 המשתתפים עם דוקטור איתי פלדור, שלום מירושלים.
- 6 יאיר: רק מילה אחרונה כדי להשלים אם אפשר, אז מה ההבדל בין קרטל למחיר
 7 מופרז? גם בקרטל מאד, מאד, מאד קשה לאמוד את ההשפעה של הקרטל
 8 והרבה פעמים אי אפשר
- 9 יאיר: לעשות את זה אבל אפשר לפחות הבנצ'מרק זה המחיר בלי הקרטל, או איזשהו
 10 מחיר נכון, זה תרגיל אחר לגמרי. תודה רבה.
- 11 איריס: תודה רבה יאיר, תודה רבה
- 12 דייוויד: איריס, אני צריך, אני אצטרך ללכת, אז אם תרצי שאני אגיב בקצרה אז
 13 איריס: אז זה הזמן אתה אומר
- 14 דייוויד: אז זה עכשיו, כן.
- 15 איריס: אז בכל זאת עכשיו כן, אני זכרתי את זה אגב, אני חושבת שזה גם נכון מבחינת
 16 לוחות הזמנים שלנו, אז איתי ברשותך בסדר?
 17 ואני באמת מחזירה את השרביט לדייוויד, כי נשמעו כאן כל כך הרבה טענות,
 18 אני לא חושבת שתוכל להספיק לענות על הכל אבל אולי תיקח באמת את
 19 העיקר ותספר לנו מה, הרי אתה יודע, מכיר את הדברים, קשה למדוד, טעויות
 20 מדידה הן טעויות שעלולות לגרום לבעיית יעילות של השוק, זה לא טכני הדבר
 21 הזה, זה לא משהו שאפשר לעשות בערך.

אתה הרי רואה את הדברים כן, בהיותך גם כלכלן וגם משפטן ובכל זאת אתה	1
ככה נחוש עם הצורך לקדם ויש לך רוח גבית של בתי המשפט.	2
מה אתה עונה לחבר'ך מהאקדמיה, מהתעשייה, כן מהרשות דה היום, על	3
הנציגות היפה שהייתה לה כאן היום. כן..	4
(2:10:21)	5
6 דיוויד: אני חושב שכל מה שקשור לטעויות המדידה והוודאות והבעיה של המונופול	6
7 לדעת ובשביל בית המשפט לברר, זה אני עניתי על זה לדעתי באנלוגיות	7
8 שעשיתי לכל העילות האחרות, אז אני... מי שרוצה להתמקד בזה יותר אני	8
9 מפנה אותו לנייר העמדה שלנו, אני רשמתי לעצמי כמה דברים שלא הספקנו	9
10 להתייחס אליהם וכן עלו פה בדיון. לירון הזכירה שמה שהניע אותם זה ערכים	10
11 חברתיים, אבל איכשהו יש התעלמות מוחלטת בעמדת היועץ, משקל אפס	11
12 לטעויות מהסוג השני של הרתעת חסר, אז כל שיקולי ההגינות וכל השיקולים	12
13 החברתיים בעצם נותבו לחשש מהרתעת יתר וזה נראה לי לא נכון וזה גם לא	13
14 נכון שהבעיה בהרתעת החסר ובמחיר המופרז זה קצר, כמו שמיכל אמרה,	14
15 בגלל שאם נותנים למונופול לגבות בלי הגבלת זמן מחיר מופרז, אז הבעיה היא	15
16 לטווח הארוך, כלומר הוא יכול לעשות את זה בלי שום הגבלה של זמן.	16
17 אולי מה שהיא מתכוונת שהבעיה היא מיידית, כי הוא מיד יעלה את המחיר אבל	17
18 הוא יעשה את זה לתמיד. אז זה בעיה בטווח הארוך והמחשבה הזאת שבעצם	18
19 הניעה את כל מה שהיועץ כותב, שמחיר גבוה מהמחיר התחרותי הוא חיוני	19
20 לעידוד השקעה, אנחנו מראים שזה מנוגד לנקודת המוצא של החוק, שמניח	20
21 שאם אנחנו נצליח להשיג תחרות בכל השווקים, כמו שמיכל הלפרין אמרה, שזה	21

הייעוד של הרשות, אז הרי תהיה תחרות בכל השווקים ואז לפי היועץ נגרם נזק	1
בגלל שאין תמריץ מספיק להשקעה.	2
לגבי המבחן הדו שלבי שעלה כאן, אז באמת המחשבה שהמחיר צריך להיות	3
בלתי הוגן ולא רק מופרז, אנחנו חושבים שמדובר בשני מושגי שסתום מיותרים	4
וזו מספיק מופרז, אבל מכל מקום התוכן שהיועץ יוצק לתוך האי הגינות, זו	5
רשימה של פטורים, זו בעצם רשימה של קטגוריות שבהם אנחנו לא נאכופ.	6
אנחנו לא חושבים שיש לזה עוגן בחוק או בפסיקה. גם אין פסיקה אירופאית	7
שכוללת את הרשימה הזאת של הפטורים ואנחנו גם לא חושבים שהפטורים	8
האלה נכונים לגופם ואנחנו מטפלים בזה בנייר העמדה.	9
לגבי פיקוח כפתרון, אנחנו מראים שזה פתרון נחות יחסית לפיקוח בדיעבד על	10
ידי העילה הזאת.	11
לגבי מוכנות של הצרכן לשלם, שאגב זה משהו שהפסיקה האירופאית כבר לא	12
עושה, כלומר, הנציבות האירופאית התנערה מזה לחלוטין והטיעונים שלה	13
בפרשת פייזר, בית המשפט לפייזר לערעורים פוסל את המוכנות של הצרכן	14
לשלם כשיקול, אז זה להגיד שזה בעיה של הצרכן, או שהצרכן נהנה אז שהוא	15
ישלם.	16
כל הטענות האלה אין להם מקום עדיף את זה אז שישלם במקום, בגלל	17
שהמבחן הוא מבחן של צד ההיצע, צד העלויות, מה המחיר התחרותי וכמו שאני	18
הראיתי לדעתי, המחיר התחרותי האולטימטיבי הוא העלות שאפשר להראות	19
אותו גם במבחן השוואה.	20
לגבי החיוניות של המוצר, אנחנו מראים שבעיית הנטל העודף, היא דווקא	21
בשיאה, דווקא כשהמוצר הוא לא חיוני כמו קוקה קולה, ככה שמי שחושב שרק	22

במוצרים חיוניים צריך לאכוף, קודם כל הוא מתעלם לגמרי מבעיית הנטל	1
העודף, כי אחד מהדברים שמניעים את דיני התחרות ושנית הוא אומר שאז,	2
אוקיי גם קרטל במוצר לא חיוני זה בסדר גמור, כי מה שמעניין אותנו זה רק	3
מוצרים חיוניים וזה בעיה של הצרכן הוא יכול לקנות פפסי אם הוא עושה קרטל	4
בין שתי חברות שמוכרות קוקה קולה ולגבות מחיר של 75 אחוז יותר מפפסי ו	5
R.C אז שיקנה פפסי, זה בעיה שלו של הצרכן, למה הוא חייב לקנות קולה, בכל	6
זאת רשות ההגבלים תשלח את החוקרים לבדוק את הקרטל הזה ותשים אותם	7
בכלא ועל זה אין וויכוח, אז למה פתאום במחיר מופרז אנחנו מתעלמים	8
מהבעיה למרות שהרציונל הוא בדיוק אותו רציונל.	9
לגבי העשרים אחוז, באמת אני מתחבר למה שאמר שלומי מאיגוד לשכות	10
המסחר שצריך וודאות. העשרים אחוז מעל המחיר התחרותי, זה מה שבא	11
ליצור יותר וודאות, שהמונופול יידע שיש אינדיקציה מסוימת, מינימלית, לפחות	12
להפריה, הוא יודע את העלויות שלו, הוא יודע אם המחיר שהוא גבה הוא יותר	13
מ-20 אחוז מהעלויות שלו. אז הוא יודע שהוא חשוף, לפחות לכאורה אם הוא	14
גובה יותר מזה ואגב זה לא שרירותי, אנחנו אומרים שם שזה מבוסס על הניסיון	15
שלי ברשות, זה מתיישב עם עוד כל מיני דברים אחרים, שהם רלוונטיים לכל	16
השווקים על שולחן המונופול ההיפותטי, שאומר שמונופול שיכול להעלות	17
מחירים בחמישה עד עשרה אחוזים, זה השוק הרלוונטי, זה נכון לכל השווקים.	18
לכאורה שרירותי, אבל זה נכון לכל השווקים וככה הרשויות קובעות.	19
25 אחוז ממניות של חברה אחרת, ללא זכויות הצבעה, זה מיזוג, גם זה	20
שרירותי ותקף לכל השווקים. אנחנו מראים שגם המלומד אדלין משתמש	21

במספר הזה של 20 אחוז בהקשר מאד דומה. כך שגם העניין הזה של ה 20	1
אחוז הוא שרירותי, אני חושב שהוא יביא וודאות.	2
(2:15:45)	3
איריס: חברים, השיחה לא התחילה כאן, אבל היא גם לא מסתיימת כאן. היא דיון ער	4
מאד ומעניין מאד, חלק לפעמים אמוציונאלי אבל הוא באמת בשאלה עקרונית	5
שמצויה היום לפתחה של בית המשפט העליון וכל אחד מכם ככה תרם לעניין	6
הזה, אני ערה לכך שעוד רבים וטובים רוצים לדבר וחשוב שידברו, אני מזמינה	7
אתכם לכתוב לנו, יש לנו ספרייה של הכנס, אנחנו מעלים לשם גם נייר עמדה	8
מטעמנו וגם דברים, את הדברים שפרופסור קלמנט ופרופסור דיוויד גילה וגם	9
דברים שלכם, שתמצאו לכתוב יועלו במסגרת השיח הזה שיצרנו כאן.	10
אני שמחה מאד על הבמה הזו שבה אנחנו יכולים לדבר בצורה אקדמית	11
ופתוחה, שיכולים להביע עמדה מזוויות ראייה שונות.	12
דיוויד: רגע, איתי לא דיבר	13
איריס: נכון, נכון, איתי, תרצה להוסיף לנו? אני מאד אשמח אם תרצה להוסיף ככה	14
במסגרת הזמן הקצר שנשאר כמה דברים ואנחנו נסכם איתם.	15
איתי: אז אני אגיד כמה דברים, אני באמת גם חסרונו של הדובר האחרון הוא שרוב	16
הנקודות כבר נאמרו וגם אני ער לזמן, אבל שתי או נקודה אחת שאני רוצה	17
לחדד. קודם כל בהקשר של מה שדיוויד אומר על הזיקה לקרטל, אני מסכים	18
שיש קושי דומה כשאומדים את הנזק בקרטל אבל קרטל לא דומה למונופולין.	19
בקרטל, אנחנו יודעים, אין צידוק בכלל להטיל קרטלים, אין צידוק תמריצי ואם	20
אותם קרטליסטים יעלו את המחיר באחוז אחד ולא ב 47 אחוז, גם רשות	21

ההגבלים תשלח חוקרים, אבל אף אחד לא חושב שאם קוקה קולה תגבה	1
פרמיה של אחוז אחד זה צריך להיות מטופל.	2
אז חשוב שיהיה לנו הבדל בדברים האלה, כי אחרת דיוויד צודק שאין מה	3
להתחיל בכלל לשאול את השאלה, כי כל מחיר מופרז אנחנו מטפלים בו.	4
הדבר שאני כן רוצה לעשות בכמה מילים וזה יהיה בעצם מאד קשור במה	5
שאחרים אומרים. אנחנו מנסים ליצור איזושהי אבחנה או לפחות הדיון מתקיים	6
כאילו כהכנה בין הנימוקים האידאולוגיים או בין השאלות התאורטיות לבין	7
הבעיה הפרקטית. זה עלה מהחלוקה של אלון, זה עלה מהשאלות שלך, בתי	8
משפט כל היום עושים דברים קשים ואומדים נזק.	9
אני חושב שבעיית האומדן, בעיית האמידה בא' שיש לנו בהקשר של תמחור	10
מופרז היא בעיה שונה מהותית מהבעיה של, מאותה בעיה בנזיקין.	11
בנזיקין הבעיה היא בעיה של כדור בדולח, אילו היה האדם חי עד סוף ימיו, אילו	12
היה אפשר לנהל את המשפט 80 שנה אחרי היינו יודעים בדיוק מה לסגור, כמה	13
היה מרוויח וכמה הרוויח בפועל ואז היינו יודעים לכמת את הכל. מה לעשות, אין	14
לנו כדור בדולח ולכן בית המשפט נדרש לאמוד ולהעריך וכולי ואין ברירה. כאשר	15
אנחנו מדברים על מחיר מופרז העניין הוא שונה לגמרי, אין תשובה לשאלה מהו	16
המחיר הנכון.	17
קודם כל אנחנו לא יודעים מה המחיר התחרותי, ב' המונופוליסטי, אבל חוץ	18
מבספרים. אבל נגיד רגע שפתרנו את בעיות הספרים ואנחנו יודעים מה המחיר	19
הנכון, סליחה, אנחנו יודעים מה המחיר התחרותי, אנחנו יודעים מה המחיר	20
המונופוליסטי, אז מה? מה זה אומר לנו? בעל המונופולין יגבה את המחיר	21
המונופוליסטי, הוא יהיה מחיר הרבה יותר גבוה מהמחיר התחרותי, אם הביקוש	22

הוא קשיח, הוא יהיה מחיר קצת פחות גבוה אם הביקוש הוא גמיש, מה המחיר	1
הנכון, אני לא מכיר כלכלן שידוע לענות על השאלה מה המחיר הנכון, עם כמה	2
כדורי בדולח שאני ארצה, לכן, אני חושב שבעצם השאלה מהו מחיר מופרז,	3
דומה השאלה האם ירוק זה יפה.	4
אפשר לתת כל מיני כלים לענות עליה, האם זה ירוק מאד בוהק, האם זה ירוק	5
מאד בהיר, האם זה ירוק מאד כהה, אבל אין לי תשובה אמיתית לשאלה הזאת,	6
אבל מה אנו כן יודעים על השאלה הזו.	7
(2:20:12)	8
אז אנחנו יודעים מצד אחד, שיש מי שמפנים את העלות שלה. בעל המונופולין	9
צריך לזכור את זה, מאבד כסף כל יום, לא בטווח הרחוק, לא כשיכנסו מתחרים,	10
לא בעוד חמישים שנה. מחר בבוקר ואתמול בבוקר הוא מאבד כסף אם הוא	11
מתמחר במחיר הלא נכון, הוא מתמחר מחיר נמוך מדיי, מהמחיר המונופוליסטי,	12
הוא מביא כסף מהבית, הוא מביא מחיר גבוה מדיי הוא מביא כסף מהבית.	13
אז פעם אחת יש לנו שחקן שמפנים את כל העלויות של לא לדעת את התשובה.	14
זה פעם אחת. פעם שנייה זה השחקן השני, התובע הייצוגי, וכאן אני לא רוצה	15
לדבר על חוות דעת ודווקא מאד נהייתי מההצגה של יוסי ואני אתכתב איתו	16
אחר כך, זה היה מאד מעניין, אבל אני מוכן להניח שגם מומחים של נתבעים	17
עושים לפעמים טעויות ולא עושים את עבודתם נאמנה, אבל צריך לחשוב על מה	18
מעריך התמריצים של אותו תובע ייצוגי.	19
הוא לא מעוניין בשאלה מה של תמריצים והוא לא מעוניין בשאלה איזו מידת	20
סיכון הייתה וכולי וכולי. הוא מעוניין ללכת כמו כולנו, זה לא ביקורת על תובעים,	21
לאיפה שהכסף יותר קל, מאיפה שהכסף יותר מהיר.	22

- 1 עכשיו, כאשר רשות ציבורית בין שזה מפקח למחירים לבין שזה רשות לתחרות
- 2 מטפלת במחיר מופרז, לפחות, אני לא חושב שהם יודעים לטפל בזה, אבל
- 3 לפחות אנחנו יודעים שהלב שלהם במקום הנכון אז הם מטפלים בתרופות
- 4 לאפילפסיה במחיר גבוה מדי לתרופות לאפילפסיה. לפחות אנחנו רואים מה
- 5 עומד על כף המאזניים, כמו שאמר יוסי. זה ברור שיש לנו שם בעיה.
- 6 כאשר מדובר על תובע ייצוגי אני הולך לאיפה שקל. איפה קל? איפה שיש
- 7 במקרה איזו קביעה משנת 88 או 89 שחוסכת חצי מהדרך ההוכחתית. וזה לא
- 8 בכדי שמיכל הלפרין מדברת איתנו בתחילת הדברים אז היא אומרת שרשות
- 9 החוק עכשיו מדברת על הפרמצבטיקה אז אני מניח, אני לא יודע, איזו תרופה
- 10 מצילת חיים או לא מצילת חיים, או תרופה חשובה ורשות התחרות תטפל בה.
- 11 אבל לאן הלכו התובעים הייצוגיים? לקוקה קולה ולקוטג' ונכון שאין קוטג' אחר
- 12 אבל יש גבינה לבנה אחרת, אני כבר לא מדבר על פופקורן ודומה.
- 13 לכן אני חושב שמעבר לעובדה שאין לנו שום יכולת אמיתית לדעת את התשובה
- 14 לשאלה מהו המחיר הנכון, להניח את התשובה לשאלה הזו כאשר יש בעיה של
- 15 מונופולין שמפנים אותה מצד אחד ותובע שהתמריצים שלו הם פשוט לא במקום
- 16 הנכון, מבחינה חברתית, צריך גם לזכור ככל שהביקוש יותר קשיח, המחיר יהיה
- 17 יותר גבוה, לתובע הייצוגי יותר משתלם לרוץ לשם כי הפער הוא יותר גדול, אבל
- 18 מבחינה חברתית דווקא אלה המקרים הפחות בעייתיים כי ה- dead way loss
- 19 הוא יותר קטן. יש צרכנים שמודרים מהשוק כשהביקוש קשיח. ולכן מעבר לעצם
- 20 הבעייתיות בעצם קיומה של העילה לתת אותה, את אכיפתה בידי אוכפים
- 21 פרטיים נראה לי מחריף את הבעיה. זהו אני לא אדבר יותר

1	איריס:	לא, איתי תודה, תודה ואני ממש שמחה שהספקנו לשמוע גם אותך. אני חושבת
2		שאחד היתרונות של מרכז חת זה ביצירה של קהילה כזו, שהיא קיימת אבל
3		הנה יש לה במה כזו, שמאפשרת לשבת יחד, רגולטורים ועורכי דין וממשרד
4		המשפטים ומהרשות ומהרשות לשעבר וכך הלאה ולעשות את השיח הזה
5		בצורה כזו שהיא באמת ברמה גבוהה.
6		אני אזמין אתכם להשתתף גם בכנס שלנו שיתקיים ב 13.10 להצגת מחקרים
7		בתחום קרוב, לא תמחור מופרז אבל הנושא של המפגש בין קניין רוחני
8		לתחרות, פטנטים ותחרות, כן זה מחירים מופרזים גם של תקופות.
9		יהיה שם מעניין, יהיה דיון ער ונקיים גם בנובמבר ובסמוך לכך אני אשלח כמובן
10		הזמנות, על מעמד הרגולטור בבית המשפט, זו גם שאלה שעומדת היום לדיון
11		בבית המשפט העליון, אגב פרשת זליגמן, חלקנו וודאי מכירים. אז ככה אני
12		אשמח לרכז את כולנו שוב ובמהלך השנה הקרובה לשיחות כאלה.
13		אני רוצה קודם כל להודות לכולם, שבאמת טרחו בימים טרופים ומטורפים אלה
14		להגיע לכנס הזה, להשתתף בו, אנחנו טרום סגר ותכף ראש השנה ויש כל כך
15		הרבה מה לעשות, אז תודה רבה לכם. אני רוצה שפרופסור אלון קלמנט יסיים
16		עם ההזמנה שלו לאיזושהי שיחה נוספת
17	אלון:	כן, אז רק בלי להגיד עוד דברים כי יש המון מה להגיד, אני לא אענה אבל מי
18		שעדיין מעוניין לשמוע, מחר יהיה המשך לדיון שאולי נערך כאן, דיוויד, אני,
19		היועצת המשפטית של הרשות לתחרות מיכל כהן, בהנחיה של עורכת הדין
20		שושי נרי, ישודר בפייסבוק של הלשכה בשעה חמש, שמתי את המודעה בצ'אט,
21		אז כולם מוזמנים.

1	איריס:	תודה רבה לפרופסור קלמנט ותודה רבה לפרופסור גילה וכולם, תודה ליאיר
2		ותודה לפרופסור שפיגל ובאמת לכל המשתתפים על הדברים המאד ברורים
3		וחזקים שנאמרו כאן, זה שיח שאתם רואים, הוא ער וסוער, גם כשבית המשפט
4		יאמר את דברו אנחנו נמשיך להתכנס ולומר את דברינו ולהתווכח וליצור המשך.
5		תודה לעורך דין שחר בן מאיר שככה נושא באיזושהי שרביט כן, של לקדם את
6		המהלך הזה בצורה מאד נחרצת והוא ישתתף ככה ברעיון ליזום כנס כזה.
7		אני מברכת אתכם בשנה טובה, מתוקה, שתהיה תחרות פורייה, שנצא מהשנה
8		הזאת מחוזקים למרות הכל. תודה רבה לכולם ולהתראות
9		(עונים תודה רבה ולהתראות, שנה טובה)
10	איריס:	שנה טובה
11		(2:25:54)
12		
13		סוף ההקלטה